

Elevers kunskapsarbete i skolbiblioteket

En kunskapsöversikt

Jenny Henning Ingmarsson

Förord

Nationella skolbiblioteksgruppen (NSG) har med denna kunskapsöversikt kartlagt vad som i Sverige finns beskrivet och forskat om *elevernas skolarbete som det visar sig i skolbiblioteket*. Det är den första kartläggningen i sitt slag i Sverige.

Kartläggningen har inriktats mot några av grund- och gymnasieskolans ämnes- och kunskapsområden. Vi ville veta mer om bl.a. *på vilket sätt lärarna inom olika kunskapsområden samarbetar/inte samarbetar med skolbiblioteket*. Vi ville också veta *hur olika kunskapsområden är representerade i skolbiblioteket*? NSG har de senare åren intresserat sig för sambanden mellan lärarutbildning och skolbibliotek. Vi har sammanträffat med några lärarutbildningar och fört samtal om saken. Vi har också sammanträffat med forskare. Vid lärarutbildningarnas nationella konvent i Göteborg maj 2009 var NSG inbjudna att tala över temat skolbibliotek och lärarutbildning. Eftersom frågan inte är prioriterad vid lärarutbildningarna ville vi i kunskapsöversikten belysa om det finns *forskning eller avancerade studier som tittat närmare på vilket sätt den blivande läraren lär om skolbiblioteket och hur det framträder i utbildning och VFU*. En annan fråga som hänger samman med elevernas skolarbete och hur det visar sig i skolbiblioteket är *om blivande skolledare och rektorer lär om skolbiblioteket som pedagogisk resurs i sin utbildning*? Vi har också haft ambitionen att hitta studier som rör *tillämpningen av kunskapsbegrepp i skola och skolbibliotek*. Frågan har varit svår att täcka in då aktuell forskning på detta intressanta område inte involverar skolbiblioteket. Översikten ger ändå några ingångar till detta stora frågekomplex. Bl.a. att viss undervisning i huvudsak använder endast en lärobok vilket står i kontrast till annan undervisning som skapar egna läromedel och till den undervisning som bygger på samarbete med välutrustade och kvalitativa skolbibliotek. Denna information kan i nästa steg dels relateras till hur lärare klarar av IKT uppgiften där forskningsresultaten är tydliga, dels till vilka lärmiljöer som är vanligast förekommande. Enligt Skolverket och forskningen är A- miljön, det s.k. flerstämmiga klassrummet en kvalitativ lärande miljö, minst förekommande i skolan. B- och C- miljöerna är fortfarande de vanligast förekommande och drar mer åt katederundervisning och mer av ensidigt arbete med kunskap som kan prickas av mot facit.¹

Översikten belyser i någon mån den internationella forskningen om skolbibliotek.

Jenny Henning Ingmarsson, fil. mag. och bibliotekarie, har som expert på skolbibliotek och skolbiblioteksforskning haft uppdraget att genomföra denna kunskapsöversikt. En referensgrupp inom NSG, bestående av Cay Corneliusson Kulturrådet, Anette Holmqvist, Skolverket, Christer Holmqvist, Svensk Biblioteks förening, Peter Holfve, Lärarförbundet, Maud Molander, Lärarnas Riksförbund har tillsammans med Madeleine Hjort, Författarförbundet och ordförande i NSG varit knutna till arbetet.

¹ Se kunskapsöversikten *Vad händer med läsningen?: en kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige 1995-2007* (Stockholm, 2007), s. 12.

Stiftelsen SAF vid Lärarförbundet har genom generöst bidrag möjliggjort studien.

Nästa steg i NSG:s arbete blir att, utifrån den samlade kunskapsbilden *om elevers skolarbete som det visar sig i skolbiblioteket*, gå vidare och bl.a. utveckla dialogsamtal med olika utbildningar och med bibliotekssfären. En viktig uppgift blir att formulera ett antal forskningsfrågor. Vår förhoppning är att i samverkan med intresserade forskare genomföra ett forskningsprojekt.

Stockholm den 22 mars 2010

Madeleine Hjort
ordförande i Nationella skolbiblioteksgruppen

Innehåll

1. Inledning	6
Material och urval	6
Disposition	7
2. Informationssökning och lärande i skolbiblioteket.....	9
3. Representation av medier i skolbiblioteket.....	17
Skönlitteratur	17
Facklitteratur.....	24
Kunskapsområden.....	26
4. Samarbete och kunskapssyn hos skolbibliotekarier, lärare och rektorer	30
5. Internationell utblick	44
6. Sammanfattning.....	48
Skolbibliotek och lärande	48
Samarbete och kunskapssyn.....	48
Mediebestånd	50
Skolbibliotek och kunskapsområden	51
Avslutning	53
Käll- och litteraturförteckning	55
Kommenterade källor och litteratur	55
Universitetsuppsatser	61
Bilaga	68
Frågor om skolbibliotek och lärarutbildning med konstnärlig inriktning	68

1. Inledning

Det övergripande syftet med denna kunskapsöversikt är att sammanfatta kunskapsläget om elevers kunskapsarbete i skolbibliotek på ett överskådligt sätt.

Utgångspunkten har varit att öka förståelsen för hur elevers arbete i skolbiblioteket eventuellt samspelar med grundskolans och gymnasieskolans olika kunskapsområden. Vad och hur lär elever i skolbiblioteket? Vilken betydelse har medieutbud, lärares kunskapsyn, utbildning, och samarbete med skolbibliotekarier, för de kunskapsområden som använder sig av skolbiblioteket?

Uppgiften är därför att finna material som belyser elevers informationssökning och lärande i skolbiblioteket, representationen av medier i skolbiblioteket, samarbete och kunskapsyn hos skolbibliotekarier, lärare och rektorer.

Visst intresse har dessutom visats för hur lärarstuderande inom estetiska områden möter skolbiblioteket i sin utbildning. Arbetshypotesen har varit att dessa ämnens undervisning inte relaterar till biblioteket i nämnvärd utsträckning. Frågor om detta skickades till ett urval av lärarutbildningar med estetisk inriktning, inom musik, dans och bild.²

Vidare söks svar på hur mediebeståndet vid några av landets pedagogiska centraler ser ut och hur de används, varför några av dessa kontaktades för statistiska uppgifter. Även om detta är en kommenterad litteraturlista har alltså materialet kompletterats med mindre undersökningar, som redovisas i den avslutande sammanfattningen.

Material och urval

Två forskningsöversikter om skolbibliotekets pedagogiska funktion, informationssökning och lärande utgavs 2002. Dessa behandlar forskningen fram till 2000-talets början.³ I denna översikt har materialet därför avgränsats till perioden 2000-2010, med tonvikt på den senare delen av 00-talet.

Litteraturlistan domineras av svenskt material. Begränsningen har gjorts med hänsyn till projektets omfattning. Ett par internationella studier har emellertid kommenterats, då de fyller ut och bekräftar det svenska forskningsläget. Föreliggande översikt gör därför inga anspråk på att ge någon heltäckande bild av den internationella forskningen.

² Se bilaga.

³ Louise Limberg, Frances Hultgren & Bo Jarneving, *Informationssökning och lärande: en forskningsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=935> [2009-12-07] – Louise Limberg, *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1027> [2010-02-18].

Huvuddelen av materialet är forskningsrelaterat. Dock har metodböcker och liknande material tagits med, då de bedömts tillföra relevant kunskap. Litteraturlistan består således av en variation av material: avhandlingar, rapporter, artiklar, uppsatser och metodböcker. Först och främst rör det forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap, men forskning inom närliggande områden som innehåller viktig kunskap om skolbibliotek har tagits med.

Under 2000-talet har många universitetsuppsatser som belyser skolbibliotek ur olika perspektiv framställts. De är av skiftande kvalitet och relevans. Här får man ta hänsyn till att biblioteks- och informationsvetenskap är ett tämligen ungt akademiskt ämne med få disputerade.

Flera uppsatser på lägre nivå bekräftar endast den avancerade forskningen, varför dessa inte kommenteras i översikten. Men några uppsatser belyser relativt utforskade områden och har därför kommenterats särskilt. De okommenterade uppsatserna presenteras ändå som listade i käll- och litteraturförteckningen.

Materialet har begränsats till översiktens intresseområde, d.v.s. material som berör skolbibliotek i någon form. Läspedagogisk forskning, undersökningar om informationssökning o.s.v. har uteslutits om detta perspektiv fattas.

Urvalet har skett genom litteratursökningar i Libris, i olika utbildningars uppsatsdatabaser och digitala arkiv. Dessutom har sökningar gjorts på webbsidorna för Skolverket, Svensk Biblioteksforening och olika skolbiblioteksgrupper. De sökord som använts i olika kombinationer är bl.a. *skolbibliotek*, *informationssökning*, *informationskompetens*, *elever*, *läsning* och *lärande*.

Nationella Skolbiblioteksgruppen har bidragit med viktiga kunskaper och referenser.

Disposition

Översikten har delats upp i tre tematiska delar som täcker in översiktens syfte och frågeställningar: informationssökning och lärande i skolbiblioteket; representation av medier i skolbiblioteket (skönlitteratur, facklitteratur och kunskapsområden); samt samarbete och kunskapssyn hos skolbibliotekarier, lärare och rektorer. Denna uppdelning är inte alltid självklar – perspektiven tangerar varandra – men syftar till att underlätta läsningen.

Den kommenterade litteraturen i respektive kapitel är kronologiskt sorterad och ger en bild av det ackumulerade kunskapsläget.

I ett kapitel görs en kort internationell utblick.

Ett sista kapitel sammanfattar resultaten, och innehåller reflektioner över betydelsen av slutsatserna för skolbibliotekspraktiken.

En avslutande käll- och litteraturförteckning listar samtligt kommenterat material, samt okommenterade universitetsuppsatser från framför allt biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningar.

2. Informationssökning och lärande i skolbiblioteket

Louise Limberg, Frances Hultgren & Bo Jarneving, *Informationssökning och lärande: en forskningsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=935> [2009-12-07]

Översikten sammanställer forskning om undervisning i informationssökning, samt hur elever söker information. Inriktningen är informationssökning och lärande i utbildningssammanhang, främst inom en grundskole- och gymnasiekontext.

Genomgången visar att informationssökning kräver olika kunskaper och förmågor: dels färdighet i informationssökning; dels förmåga att analysera, dra slutsatser och sammanställa material. Det är en komplex uppgift ju fler källor som används, vilket ställer nya krav på elever, lärare och bibliotekarier. Kunskapssökande i en mångfald av källor och medier bryter mot skolans traditionella förmedling av rätta svar genom auktoriserade läroböcker. Författarna konstaterar att det krävs tid att förändra skolans sociala praktik av faktafixering, och att finna nya undervisningsformer som bättre skapar mening när elever använder en variation av informationskällor.

Framgångsfaktorer som identifieras är: att informationssökning och -användning integreras i uppgifternas ämnesinnehåll; att öppna problemformuleringar leder arbetet framåt; att elever handleds av lärare och bibliotekarier som är inriktade på både process och resultat. Utveckling av informationssökning och lärande i skolan är slutligen beroende av lärare och bibliotekariers eget lärande. Forskningen visar att lärare i många fall har en otydlig bild av informationssökning. Bibliotekarier å andra sidan har kompetensen men svårigheter att anpassa den till lärare och elevers behov, samt en för stor fokus på sökprocessen.

Sök för att lära: om lärande, informationssökning och bibliotek, red.: Margaretha Ullström (Lund, 2004)

Denna antologi bygger på konferensbidrag från konferensen "Sök för att lära" i Uppsala 2003 som fokuserade lärande, undervisning, informationssökning och biblioteksverksamhet. Bidragen omfattar forskning och erfarenheter från både det pedagogiska och det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet.

Forskare med pedagogisk inriktning redogör i några kapitel för elevers läroprocesser i samband med forskande skrivuppgifter och informationssökningar. Några viktiga slutsatser från dessa är att elever i hög grad letar efter fakta när de forskar och söker information, fakta som sedan kopieras och omformuleras till ett slutresultat. Detta tillvägagångssätt främjar inte förståelse för det som studeras utan skapar m.a.o. elever som oreflekterat memorerar fakta istället för att träna upp sin analytiska förmåga. Forskarna menar att lärare och bibliotekarier därför måste skifta fokus från sökandet av information till hur elever använder information, samt att handleda och stödja eleverna genom läroprocessen.

Några av bidragen reflekterar över skolbiblioteket som en särskild arena för lärande som skiljer sig från klassrummets praktik. Skolbiblioteket som verksamhet och rum har potential att spränga gränser: som ett friare och mer tillåtande lärorum än klassrummet; som förmedlare av demokrati, mångfald och självständighet genom att tillgängliggöra en mängd olika material och berättelser.

Monica Nilsson, *Informationsfärdighet i praktiken: skolbibliotekarie och lärare i samverkan* (Lund, 2007)

Med mångårig erfarenhet som skolbibliotekarie och med stöd i forskning från bl.a. USA, Australien och Kanada visar Monica Nilsson hur skolbibliotekarier tillsammans med lärare kan skapa en väl fungerande undervisning i informationsfärdighet.

Större delen av boken är utformad med förslag på praktiska uppgifter. För oss är den teoretiska delen som redogör för tidigare forskning och hur skolbiblioteket kan fylla en pedagogisk funktion mer intressant. Internationella biblioteksforskare som Carol Kuhlthau, Keith Curry Lance och Ross Todd har i sin forskning visat att skolbiblioteket har god effekt på elevers lärande och läsfärdighet om flera kriterier uppfylls: (1) skolbiblioteket är välutrustat med medier, (2) skolbiblioteket är bemannat med välutbildade bibliotekarier, (3) skolbibliotekarier och lärare samarbetar i det pedagogiska arbetet. Nilsson konstaterar att svenska skolor ofta saknar dessa förutsättningar. Genom exempel från sitt eget skolbibliotek ges tyngd åt det kollegiala samarbetet, att bibliotekarier och lärare drivs av samma mål: att främja elevers lärande. Lärandet och elevers informationsfärdighet stöds av att bibliotekarier och lärare omfattar en processmodell, där skolans vuxna handleder eleverna i sökprocess och problemlösande.

Sammanfattningsvis: skolbibliotek kan ge effekt på elevers lärande genom tillgång, tillgänglighet och en kvalificerad pedagogisk stödstruktur.

Louise Limberg & Lena Folkesson, *Undervisning i informationssökning: slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)* (Borås, 2006). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2400/1/Limberg.pdf> [2009-10-21]

I forskningsprojektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL), som pågick 2001-2004, fortsätter Louise Limberg och Lena Folkesson att studera dimensioner av informationssökning. IDOL-projektet fokuserar på lärares och bibliotekariers erfarenheter av informationsundervisning.

Den övergripande uppgiften är att undersöka hur bibliotekarier och lärare ser på informationsundervisning. Hur påverkar det deras sätt att undervisa och vad anses viktigt att eleverna lär sig?

Resultaten visar att det brister i överensstämmelse mellan vad lärare och bibliotekarier å ena sidan lär ut, och å andra sidan målen för undervisningen, samt kraven och kriterierna på elevernas arbetsinsats. Undervisningsinnehållet domineras av sök teknik och urval av källor, medan de uppställda målen betonar förmåga till källkritik. Och vid bedömningen är bearbetningen av källorna det centrala.

Den bristande konsekvensen ges flera förklaringar. Det undersökande arbetssättet har haft genomslag rent teoretiskt men i den praktiska verkligheten finns en statisk kunskapssyn kvar. Skolan har en lång tradition av lärobokscentrering: att lära ut givna svar från auktoriserade källor.

Studien visar att det finns en variation av uppfattningar om informationssökning som kolliderar med varandra. Samtidigt som eleven förväntas lära sig söka information själv är många gånger samarbetet mellan läraren och bibliotekarien inriktat mot att förse eleven med rätt material. Det finns en motsättning och ambivalens mellan å ena sidan självständighet, och å andra sidan styrning som visar sig i att eleven i viss mån lämnas ensam i sin informationssökning. Ett källkritiskt förhållningssätt anses t.ex. vara en förmåga som endera redan finns som en egenskap hos den "duktiga eleven", endera att det är en mognadsfråga som utvecklas av sig självt. Källkritik är därför sällan objekt för undervisningen och forskarna menar att detta hindrar elevens kunskapsutveckling inom informationssökning. De förespråkar istället en undervisningsmetod som uppmuntrar elevens självständiga kunskapsproduktion, men med en stark pedagogisk stödstruktur, där eleven handleds genom hela kunskapsprocessen.

Mikael Alexandersson & Louise Limberg, *Textflytt och sök slump: informations-sökning via skolbibliotek* (Stockholm, 2 rev. uppl. 2007). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1841> [2009-10-21]

Forskningsprojektet Lärande via skolbibliotek (LÄSK) pågick mellan 2001–2003 och är ämnet för rapporten. LÄSK är forskningsdelen inom skolutvecklingsprojektet Helvetesgapet, vars syfte var att stärka skolbibliotekets pedagogiska roll. Där projekt Helvetesgapet inriktades mot de vuxnas – skolledare, lärare och bibliotekariers – arbete och samarbete i skolan och biblioteket fokuserar LÄSK-projektet vid elevens lärande: Hur och vad lär elever via skolbibliotek?

LÄSK-projektet genomfördes vid sju olika skolor. Forskarna iakttog hur eleverna arbetade i skolbiblioteket med fokus på läroprocessens olika moment: instruktion, sökning, bearbetning och redovisning av information. De fann att elevernas uppfattning om informationssökning är att det handlar om att hitta rätt fakta. Det innebär att letandet efter fakta, rätt svar, främjas framför förståelse för det som skall beskrivas. Risker, menar Alexandersson och Limberg, är att fokus på isolerade faktauppgifter gör att eleverna missar kunskapsinnehållet.

De fann också att sökandet och tekniken att hitta information – vilket för eleverna nästan uteslutande innebär sökning på webben – ofta görs till huvudinnehåll. Här menar författarna att bibliotekarierna bör flytta fokus från biblioteksresurserna till elevens lärande.

Även utförandet, bearbetningen av informationen, upptog en stor del av elevernas arbetsinsats. Som titeln på studien gör tydlig handlar det om att hitta, flytta och sammanställa information, en syn på kunskap som grundläggs tidigt i skolåren – textflytt.

Proceduren görs därmed till objekt för lärandet och kunskapsinnehållet hamnar åter vid sidan av. Resultaten visar dessutom att frågor om värdering och källkritik sällan uppmärksammades av elever och lärare.

Sammantaget ges bilden att eleverna i det undersökande arbetssättet befinner sig på en låg nivå när det gäller att formulera forskningsfrågor, välja sökstrategier och formulera sökfrågor samt att granska och värdera sitt material källkritiskt. Frågor som dessa berörs mer sällan av lärare och skolbibliotekarier. Eleverna lämnas utan vägledning och med stort eget ansvar. Det övergripande resultatet är att det finns en diskrepans mellan retoriken i skolan om det elevcentrerade undersökande arbetssättets genomslag med många källor, källkritiskt tänkande och skolbiblioteket som en central resurs – och verklighetens få källor, textflytt och avskrivningar och skolbibliotekets marginala roll i elevernas läroprocess. Resultaten från studien visar att eleverna behöver en aktiv stödstruktur av lärare och bibliotekarier för att tillgodogöra sig lärandemiljön i skolan. Läraren kan hjälpa eleven att reflektera över vad de lär sig under processen, bibliotekarien bidrar med relevansbedömning och källkritik.

Birgitta Davidsson, et al., "Informationssökning som diskursiv och social praktik i de yngsta skolbarnens rum för lärande", *Human IT*, 2007: 9(2), s. 76-133.
Tillgänglig: <http://www.hb.se/bhs/ith/2-9/bdllallt.pdf> [2009-12-07]

Artikeln redogör för projektet Lärandets innehåll och redskap (LIR) vars övergripande forskningsintresse är att undersöka vilken betydelse informations- och kommunikationsteknik (IKT) har för de yngre barnens lärande i förskolan och år 1–2. Studien baseras på deltagandet av lärare och bibliotekarier och på fältstudier i klassrum och skolbibliotek.

Resultaten av studien visar att lärare och bibliotekarier slår vakt om den tryckta källan som bas för de yngre barnens kunskapsökande. Internet betyder förlorad kontroll över den kunskap eleverna möts av och datorn används därför främst till textbearbetning. Skepsis mot IKT-redskapen bottenar i lärarnas egen osäkerhet inför den nya tekniken men det finns också inslag av oro för att den skulle begränsa elevens läsförmåga.

Den starka betoningen på den tryckta boken gör att lärare och bibliotekarier förbiser att ge elever redskap att utveckla olika lässtrategier. Utgångspunkten är att informationssökning kräver läsförmåga och att den bäst nås genom böcker, inte via material som finns på webben. Men LIR-projektet ger stöd för att läsundervisningen bör innefatta fler genrer och medier för att eleven skall kunna utveckla olika läsarter, som också lämpar sig för t.ex. webbmiljöer.

Författarna finner därför att skolan och bibliotekets diskurs snarare hindrar än uppmuntrar de yngre barnens lärande via IKT. Förklaringsmodellen som föreslås är att IKT-redskapen utmanar lärare och bibliotekariers traditionella yrkesidentitet och därför möts av förbehåll. I de tidiga skolåren är lärarens främsta professionella uppgift att lära eleverna att läsa. Barn- och skolbibliotekarierna i sin tur har en lång tradition av att prioritera läsfrämjande arbete. Därför kan datorn upplevas som ett hot och hinder.

Som tidigare studier också visat (LÄSK och IDOL) ses Internet som ett hot mot skolans kunskapssyn som främst inriktas mot att hitta "rätt svar". Författarna menar slutligen att om IKT-redskap skall få större genomslag krävs att lärare och bibliotekarier får utbildning i området, att de förmår kritiskt granska sin egen kunskapssyn, samt att de tekniska förutsättningarna med större tillgång till datorer i klassrum och bibliotek förbättras.

Lena Tyrén, *Pedagogen, datorn och elevers informationssökning: perspektiv på IKT-användning i yngre skolbarns klassrum (institutionen för pedagogik, Högskolan i Borås, 2007)*. Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/2269> [2010-01-18]

Tyréns rapport ingår i LIR-projektet och fortsätter utforska hur datorn som IKT-redskap används i undervisningen av elever från förskolan till år 2 i grundskolan.

Resultaten visar som tidigare studier att pedagoger känner en osäkerhet inför att använda IKT som redskap i undervisningen för yngre skolbarn. Osäkerheten beror på bristande datorkompetens men också uppfattningar om hur eleverna lär bäst. Bibliotekarier och lärare anser att elever i den åldern bäst söker information genom böcker. Dels för att eleverna skall lära sig läsa och skriva först, dels för att pedagogerna upplever att de inte har tid att granska det eleverna söker upp själva. Böckerna som används är därför oftast utvalda av lärare och bibliotekarier.

Datorn har ingen central plats i klassrummet och den är förknippad med restriktioner; läraren måste tillfrågas om lov och även hjälpa till med inloggning. Vid datorn lämnas eleverna ensamma, i förskolan vanligast vid någon form av undervisande och självrätande datorspel. Författaren menar att elevernas möjlighet till att använda datorn som redskap är godtycklig, om rektor och kommun inte tar ansvar för att föra in IKT som perspektiv i undervisningen är pedagogens enskilda intresse för IKT avgörande.

Anna Lundh & Louise Limberg, "Information practices in elementary school", *Libri: International Journal of Libraries and Information Services*, 2008: 58(2), s. 92-101

Artikeln behandlar hur skolans lärare beskriver och organiserar informationssökning, och hur detta i sin tur formar vad informationskompetens innebär för grundskoleelever i de lägre årskurserna. Artikeln utgör därmed en fortsättningsstudie till "Informationssökning som diskursiv och social praktik i de yngsta skolbarnens rum för lärande".

Resultaten som presenteras är att lärare gör en tydlig åtskillnad mellan informationskompetens och läs- och skrivkunnighet. Det ena är inte en sida av det andra utan läs- och skrivkunnighet uppnås bäst genom skönlitteratur. Lärarna uttrycker att skönlitteraturen i någon mån är en motvikt till barns alltmer stressade tillvaro. En åsikt som går stick i stäv med andra diskurser som menar att barn måste lära sig metoder att hantera all information som översköljer dem i informationssamhället.

Därmed inte sagt att informationssökning inte är viktigt för lärarna. Men även om ambitionerna och undervisningen utgår från att eleverna skall tillgodogöra sig information från olika och varierande källor använder eleverna i praktiken ett begränsat antal källor, huvudsakligen böcker från skolbiblioteket. Den begränsade handledning och material som bibliotekarier och lärare ger eleverna uppmuntrar emellertid inte till någon djupare problemformulering utan erbjuder tvärtom vad man skulle kunna kalla snabba faktasvar.

Birgitta Davidsson, Anna Lundh & Louise Limberg, "Yngre skolbarns informationssökning och pedagogers föreställningar om den goda barndomen", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 66–84

Antologibidraget bygger vidare på tidigare forskning från LIR-projektet men med en fördjupad analys av intervjuerna som gjordes med lärare och bibliotekarier på tre grundskolor. Fokus ligger på hur deltagarna samtalade om barns användning av redskap för informationssökning.

I samtalen framkommer bl.a. pedagogernas syn på läs- och skrivinläring. Enligt den är läsförmåga en förutsättning för att eleven skall kunna använda Internet, medan det inte krävs på samma sätt när det gäller böcker. Därför menar informanterna att elevernas bristande läs- och skrivförmåga är ett hinder vid informationssökning via webben.

Författarna förnekar inte att god läs- och skrivförmåga är viktig vid datorbaserad informationssökning, men däremot att boken är det överlägsna redskapet när elever arbetar undersökande. I själva verket begränsas andra läskompetenser av ensidigt fokus på det tryckta mediet. Barn i dagens samhälle möts av olika medier, bilder och texter och behöver utveckla en variation av kompetenser för att förstå dem. En snäv syn på läsande, skrivande och redskap för informationssökning begränsar utvecklandet av detta. Problematiskt är också att det förbereder eleverna dåligt på de krav på informationskompetens som ställs på dem i högre årskurser.

Ett annat framträdande drag i informanternas resonemang är att skolans fokus på skönlitteratur och boken har en kompensatorisk ansats. Läsning av barnlitteratur ingår i bilden av den goda barndomen men uppfattningen är att det inte tillgodoses på fritiden och i hemmiljön. Skolan vill kompensera denna brist, och blir förmedlare av boken som symboliserar trygghet, kontinuitet, fantasi och läslust.

Mikael Alexandersson & Louise Limberg, "Elevers 'forskning' via datorn: mantra, metod eller meningsfullt lärande?", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 85–107

I kapitlet redogörs resultaten för ett antal forskningsprojekt som genomförts mellan 1998–2007. Samtliga inriktas mot elevers lärande vid informationssökning och informationsanvändning i en klassrums- och bibliotekskontext.

Tio års forskning sammanfattas i några gemensamma centrala resultat som rör (1) sökteknik, (2) kunskapsinnehåll och (3) kommunikation.

(1) Under den period som forskningen omfattar har den svenska skolan genomgått en stor förändring. Undervisningen har gått från lärarstyrd katederundervisning till ett elevcentrerat och undersökande arbetssätt. Det finns dock brister i det undersökande arbetssättet. Elevens självständiga kunskapsökande och vikten av informationskompetens betonas i skolans måldokument och läroplaner men i praktiken ligger tonvikten i undervisningen på något annat. Tekniken att söka information görs till huvudinnehåll på bekostnad av andra aspekter av informationskompetens, så som förmågan till problemformulering och att kritiskt värdera information. När skolans vuxna – lärare och bibliotekarier – lämnar eleverna med för stort eget ansvar leder det till att tekniken att hitta informationen blir viktigare än kunskapsinnehållet.

(2) Vad är det då eleverna söker efter? Elevernas uppfattning om informationssökning är att hitta ”rätt” bok eller ”rätt” webbsida som besvarar skoluppgiften, vilken sedan kan bearbetas och sammanställas. Men ensidig fokus på att hitta fakta istället för att nå förståelse främjar inte elevens kunskapsinhämtning. Forskningen från de olika projekten visar att hur eleverna går tillväga när de söker och använder information har betydelse för kvaliteten på deras kunskapsresultat. Därför bör undervisningen skifta fokus från sökteknik till hur eleverna skall använda/bedöma/förstå informationen.

(3) Sist konstateras att eleverna behöver stödjande kommunikativa strukturer i klassrum och skolbibliotek för att nå goda inlärningsresultat. Eleven behöver handledning under hela arbetsgången, hjälp att sortera och värdera information.

Olof Sundin & Helena Francke, ”In search of credibility: Pupils’ information practices in learning environments”. *Information Research*, 2009: 14(4). Tillgänglig: <http://InformationR.net/ir/14-4/paper418.html> [2009-12-07]

Artikeln redogör för en delstudie som ingår i forskningsprojektet Expertis, auktoritet och kontroll på Internet (EXAKT): en studie av formandet av källkritik i webb 2.0-miljöer för lärande. Studien undersöker hur elever i gymnasieskolan förhåller sig till källkritik i webb 2.0-miljöer, med särskilt fokus på hur elever bedömer trovärdighet i information som är hämtad från *Wikipedia* och bloggar.

Studien visar att den vanligaste metoden för gymnasieelever att söka information är via Google. Längst upp på träfflistan återfinns oftast *Wikipedia*, som används bl.a. för sin lättillgänglighet. Biblioteket är inte den självklara platsen för informationssökning trots att eleverna tillskriver materialet som finns där hög trovärdighet, eftersom det granskats av en yrkesprofessionell. Generellt finns en större tilltro till tryckt än digital information, vilket kan tyckas paradoxalt då eleverna i första hand föredrar Internet som informationskälla. Misstänksamheten mot framför allt digital information beror troligen på att lärare och bibliotekarier betonat hur viktigt det är att förhålla sig kritisk till Internetkällor.

Sundin och Francke fann också att elevernas källkritik av nya medier utgår från metoder som utvecklats för tryckta medier. Eleverna bedömer trovärdighet utifrån kännedom om författare och upphov; kriterier som inte självklart är tillämpbara på t.ex. *Wikipedia* och bloggar som har okända och i många fall flera författare. Skolan och biblioteket måste alltså hjälpa elever att finna nya metoder att granska digitala medier.

3. Representation av medier i skolbiblioteket

Skönlitteratur

Titti Hasselrot & Ulla Sundin Beck, *Viljan att lära: om lärandets drivkrafter och skolbibliotekets möjligheter* (Lund, 2002)

Olika seminariebidrag från Skola & Biblioteks konferens i Linköping 2002 presenteras i antologin *Viljan att lära*. Ämnet för de olika bidragen är lärandet och skolbiblioteken. Ett antal då aktuella projekt presenteras som berörs i den här översikten, bl.a. LÄSK, PIRLS och Skolbiblioteksforum i Växjö.

Sammanfattningsvis ger de olika kapitlen perspektiv på skolbibliotekets funktion för läsning och informationssökning men också på skolbiblioteket som rum. Monica Rosén, svenska studiens projektledare för PIRLS 2001, menar bl.a. att skolbiblioteken kan bidra till att utjämna sociala skillnader mellan barn som har tillgång till böcker hemma och barn som kommer från boksvaga hem. Vidare att skolbiblioteken kan vara av avgörande betydelse för barns läsutveckling, när väl förmågan att läsa finns där måste möjligheten och friheten att använda böcker stimuleras.

Elisabeth Tallaksen Rafstes avhandling som problematiserar skolbiblioteket som rum ägnas ett kapitel. Hon observerade att skolbiblioteket som resurs för lärande var underordnat den sociala roll som biblioteket spelade för eleverna. Att biblioteket utnyttjades för annat än skolrelaterade uppgifter kan bero på att skolbiblioteket uppfattas som friare än klassrummets kontext.

***Modig och stark – eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola*, red.: Lena Kåreland (Stockholm, 2005)**

I antologin diskuteras litteraturen i förskolan och grundskolan ur ett genusperspektiv: Hur gestaltas genus i barn- och ungdomslitteratur? Väljer pojkar och flickor olika böcker? Utgångspunkten för författarna är att skönlitteratur uttrycker värderingar inom en rad olika områden – inklusive genus – och att dessa i sin tur har stor inverkan på eleverna. Således blir förskola och skola viktiga institutioner som inte bara förmedlar litteratur utan också värderingar av olika slag.

I förskolan tycks pojkar och flickor ha lika stort intresse för läsning men det finns skillnader i vad de *vill* läsa, tydligast hos de yngre grundskolebarnen. Flickor läser gärna om djur och prinsessor. Pojkarna föredrar faktaböcker, spänning och humor. Längre upp i åldrarna går det däremot inte att se några tydliga skillnader i läsningen i förhållande till kön. Pojkarna i synnerhet får en bredare läsrepertoar, det är inte längre lika viktigt att läsa böcker med manliga huvudpersoner. Pojkarna närmar sig därmed flickornas läsning som hela tiden läst könsöverskridande.

Antologin visar också att val av favoritbok hos eleverna är ett högst individuellt val, det finns inte *en* bok som passar alla. Det ställer höga krav på lärare och bibliotekarierna att presentera ett brett bokurval, vilket studien visar i några fall var bristfälligt.

Även om antologin framför allt utgår från skola, elev och lärare finns intressanta perspektiv för såväl folkbibliotek som skolbibliotek. Deltagande förskolor och skolor i undersökningen fick vanligast böcker från kommunens folk- och skolbibliotek, ofta i form av boklådor som valts ut av bibliotekspersonalen. Författarna konstaterar att förskolan har ett brett urval av böcker, fler än skoleleverna har, men påfallande sällan görs besök på biblioteket. De menar också att folk- och skolbibliotek har stor betydelse för skolbarnens läsning, att de över huvud taget presenteras ett brett urval av böcker. Bibliotekarierna och bibliotekens inköpspolitik blir de facto avgörande för innehållet i de boklådor som sedan används av lärare och elever.

Barns läskompetens i Sverige och i världen: PIRLS 2001 (Stockholm, 2003). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1175> [2010-02-11]

PIRLS (Progress in Reading Literacy Study) är en internationell studie av läsförmågan hos elever i 9–10-årsåldern. Studien fokuserar på tre områden: läsförmåga, läsvanor och attityder till läsning.

I den svenska sammanfattningen av PIRLS 2001 berörs skolbiblioteken endast kort. Skolbiblioteken nämns då som en självklar förutsättning för utvecklandet av elevers läsfärdighet och läsintresse. Och i Sverige är elevers tillgång till bibliotek i någon form förhållandevis god, svenska lärare tar också initiativ till biblioteksbesök oftare än genomsnittet. Men vad läser man i skolan? Skönlitteraturen intar en särställning, den stora merparten av de svenska barnen har kontakt med skönlitteratur minst en gång i veckan. Däremot är faktaboken underrepresenterad i jämförelse med andra länder. Användandet av faktaböcker i den svenska skolan har minskat avsevärt under en tioårsperiod.

Christina Olin-Scheller, Mellan Dante och Big Brother: en studie om gymnasieelevers textvärldar (diss., Karlstads universitet, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-474> [2010-03-02]

Relationen mellan gymnasieungdomars textvärldar på fritiden och svenskämnets fiktionstexter är ämnet för avhandlingen. Mot bakgrund av återkommande studier om ungdomars minskade bokläsning, ofta med skönlitteraturen i fokus, är Christina Olin-Schellers ambition att vidga textbegreppet och utgå från elevers samlade textvärldar (dokusåpor, film, datorspel o.s.v.). Hon konstaterar att den kanoniserade skönlitteraturen dominerar många svensklärover utbildningar trots styrdokumentens betoning av ett vidgat textbegrepp. Även om läsning analyseras i en klassrumspraktik, och inte uppmärksammar skolbibliotek i nämnvärd utsträckning, är slutsatserna intressanta för vår frågeställning.

Studien visar att om undervisningen skall vara meningsfull för eleverna måste den anknyta till deras litterära repertoar. Det innefattar kompetenser som inte bara är knutna

till det skrivna ordet. Författaren menar att det är lika viktigt att utveckla elevernas förmåga att tolka och kritiskt förhålla sig till ljud och bilder som till text i traditionell mening. Men elevernas läsrepertoar sträcker sig utanför lärarnas erfarenhetshorisont, smakideal och tankar om kvalitet. Med hjälp av läroböcker, kollegor och skolbibliotekarier väljer lärarna ut texter som anses uppfylla en viss kvalitet och litterärt värde. Vad som avgör en texts kvalitet, och att det i första hand gäller typografiska fiktionstexter problematiseras inte av dessa grupper, utan är mer eller mindre självklart. Detta osynliggör elevernas kunskap.

PIRLS 2006: läsförmågan hos elever i årskurs 4: i Sverige och i världen (Stockholm, 2007). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1756> [2010-02-07]

Lässtudien PIRLS har genomförts år 2001 och 2006 med deltagare från ett fyrtiotal länder. I Sverige utfördes undersökningarna av Skolverket i samarbete med forskare från svenska universitet. Den internationella ansatsen och att studien upprepas möjliggör jämförelser mellan olika länders skolsystem, och förändringar i elevers läsförståelse över tid.

Studien visar att svenska skolelever läser bra ur ett internationellt perspektiv. Mellan 2001 och 2006 har det dock skett en förändring: andelen starka läsare som når upp till högre läsfärdighetsnivåer har minskat.

Faktorer som påverkar den negativa utvecklingen kan, enligt rapporten, vara att de elever som läser mycket och gärna på fritiden har minskat, men också på konkurrensen från andra medier än boken, framför allt Internet. Samtidigt konstateras att den svenska skolan överlag och jämförelsevis har en god miljö i fråga om tillgång till personal, datorer, undervisningsmaterial och bibliotek. Men en viktig aspekt som berörs är att trots att de flesta svenska elever tycks ha tillgång till ett bibliotek så är få av dem bemannade med en skolbibliotekarie.⁴ Tillgängligheten är begränsad både i fråga om personal och i fråga om bokbestånd. Det innebär att skolbiblioteken i själva verket inte är särskilt tillgängliga för de flesta elever. I rapporten utgör lärares stöd av skolbibliotek och bibliotekarier, för att hitta lämpliga texter till elever, en central aspekt att ta med i de faktorer som påverkar läsundervisningen.

Ur ett nordiskt perspektiv har svenska elever mindre tillgång till skolbibliotek med mer än 500 böcker och 10 tidskrifter, det är också mindre vanligt att besöka ett bibliotek utanför skolan i jämförelse med de andra nordiska länderna. Det ses som en av förklaringarna till att svenska elever i betydligt mindre utsträckning lånar hem böcker minst varje vecka.

⁴ För aktuell statistik om elevers tillgång till skolbibliotek se *Skolbibliotek 2008* (Stockholm, 2009). Tillgänglig: http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2009/skolbiblioteken_2008.pdf [2010-02-18].

Karin Jönsson, *Litteraturarbetets möjligheter: en studie av barns läsning i årskurs F-3* (diss., Lunds universitet, 2007). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2043/4089> [2010-01-18]

Karin Jönssons avhandling intresserar sig för yngre elevers läsning av skönlitteratur i skolan. Den diskuterar begränsningar och möjligheter i det läspedagogiska arbetet. Syftet är också att undersöka elevers mentala föreställningsvärldar i mötet med skönlitteraturen.

Ämnet för avhandlingen faller delvis utanför ramen för den här översikten. Av intresse är emellertid Jönssons slutsatser om faktorer som begränsar elevens enskilda läsning av s.k. bänkböcker. Hon konstaterar att bokbussens besök var fjärde vecka och skolbibliotekets begränsade urval inte kunde tillgodose eleverna läsintrasse fullt ut. Om boken i fråga var utlånad eller det dröjde tills nästa gång bokbussen kom avtog intresset för titeln. Jönsson ansluter till tidigare studier som visar att en god läsmiljö i skolan – som inte begränsar elevernas val av böcker – förutsätter att biblioteken måste ha ett brett och varierat utbud.

Anette Ewald, *Läskulturer: lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår* (diss., Lunds universitet, 2007) Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2043/4095> [2010-01-23]

Läsning av skönlitteratur i grundskolans mellanår är ämnet för denna avhandling. Anette Ewald belyser det vardagliga arbetet med skönlitterära texter i klassrummet utifrån bl.a. lärarens förhållningssätt till läsning, val av texter och vilket utrymme som ges läsningen.

Genom fältstudier i fyra skolor framkommer att den lokala skolkulturen påverkar hur lärare arbetar med skönlitterära texter i sin undervisning. I skolkulturen ingår biblioteket och tillgången till böcker som ett viktigt element. Vid två av skolorna saknas skolbibliotek och bristen på litteratur blir ett hinder i undervisningen. De strukturella förutsättningarna för en god läsmiljö saknas således. På skolorna finns s.k. eldsjälar som är duktiga på – och intresserade av – barn- och ungdomslitteratur men Ewald påtalar bristen på fortbildning inom läs- och litteraturundervisning.

Ewald belyser delvis samma problematik med läsundervisningen som ovan nämnd forskning gjort om undervisning i informationssökning. Fokus ligger vid färdighetsläsning och kvantitet. Läsningen sätts inte in i ett större kunskapssammanhang, och kritisk reflektion och samtal om de lästa texterna förekommer sällan.

Mary Ingemansson, *Skönlitterär läsning och historiemedvetande hos barn i mellanåldrarna* (lic. avh., Växjö universitet, 2007). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-1224> [2010-01-23]

Om skönlitteraturen har potential att utveckla elevers historiemedvetande är Mary Ingemanssons forskningsintresse. Avhandlingens slutsatser om integrerad skönlitterär läsning i historieundervisningen ligger utanför översiktens område. Men det är av intresse att Ingemansson i valet av skola menar att ett välfungerande skolbibliotek är en

nödvändig förutsättning, eftersom kvaliteten på läsningen är beroende av tillgång till litteratur.

Vad händer med läsningen?: en kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige 1995-2007 (Stockholm, 2007). Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1757> [2010-01-18]

I Skolverkets kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige analyseras svenska avhandlingar och vetenskapliga artiklar om läsning i grundskolan. Här finns skolbibliotekets funktion för läsundervisningen med som en dimension.

Det är återkommande att elevers läsning och lärares undervisning begränsas av skolbibliotekens och klassrummets bristfälliga utbud eller av att det saknas skolbibliotek. I en internationell undersökning om läsning från 1991 bekräftas detta. Studien visade att viktiga skillnader mellan länder med höga och låga resultat förklarades av bl.a. skolfaktorer som välutrustade skol- och klassrumsbibliotek.

I den svenska skolan är det många gånger bokbussen och kommunens folkbibliotek som förser skolan med böcker. Litteraturvalet och vad som läses blir därför mer en fråga om tillgång och folkbibliotekets hjälpsamhet än om pedagogiska överväganden. I analysen framkommer också att lärare många gånger inte har tillräcklig kunskap om aktuell barn- och ungdomslitteratur, den kompetensen finns hos bibliotekarier utanför skolan.

Läsfrämjande – förnyelse behövs!: en rapport från Svensk Biblioteksforening med förslag till nya former för statligt stöd till inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken samt till läsfrämjande insatser för barn och vuxna: förutsättningar, problem, utmaningar (2007). Tillgänglig:
http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Lasframjande_2008.pdf [2010-02-28]

Rapporten som beställts av Svensk Biblioteksforening argumenterar för bibliotekens läsfrämjande betydelse för barn och unga, och ger förslag på hur statens inköpsstöd och insatser bättre kan bidra till detta. Rapporten redogör för de stödformer som finns för läsfrämjande arbete, däribland de bidrag som kommuner kan söka hos Kulturrådet för inköp av medier till folk- och skolbibliotek.

I en tidigare utvärdering av stödet, *Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek 1997-2001* av Johanna Hansson, konstateras att huvuddelen av stödet gick till barn- och ungdomslitteratur och till skolan, men att initiativet till lässtimulerande projekt oftast låg hos folkbiblioteket och hade svag förankring inom skolan.

Hansson fann också att kommunerna upplevde brist på personal som ett större hinder i det läsfrämjande arbetet än brist på medier. Utvärderingen är fortfarande aktuell och samstämmer med slutsatser från föreliggande rapport. Stödet har sällan lett till utvecklat samarbete mellan skola och folkbibliotek, de senare ses snarare som en servicefunktion än en samarbetspartner till skolan; brist på litteratur är inte det stora problemet, personalresurserna täcker bibliotekets öppettider med knappast den tid som behövs

till kvalitativt lässtimulerande arbete. Man menar också att läsprojekten på skolorna kännetecknas av en instrumentell syn på läsning. Tonvikten ligger på lästräning och litteraturens nyttofunktion och inte på dess estetiska aspekter.

Rapportens förslag är slutligen att bredda inköpsstödet. Det bör omfatta ett vidgat textbegrepp där litteratur i olika tekniska utföranden innesluts och inte enbart böcker i traditionell mening.

Skolbibliotek 2008 (Stockholm, 2009). Tillgänglig:

http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2009/skolbiblioteken_2008.pdf [2010-02-18]

Denna rapport innehåller den senaste skolbiblioteksstatistiken från Kulturrådet. Den redovisar delar av skolbibliotekets verksamhet som antal skolbibliotek, bemanning, öppethållande och mediebestånd. Rapporten tar inte upp mer kvalitativa aspekter av skolbibliotekets verksamhet som exempelvis läspedagogiskt arbete, men som kvantitativ undersökning är den unik och ger en bild av skolbibliotekens resurser. För oss är delen som redogör för skolbibliotekens mediebestånd främst av intresse.

Uppgifter om mediebestånd är i många fall ofullständiga trots att två tredjedelar av skolbiblioteken har datoriserade kataloger. Bara en femtedel av skolorna lämnade exakta uppgifter om antal medier. I kommentarer som lämnats i enkäterna förstår vi att det saknas rutiner och tillräcklig kunskap om bibliotekssystemet för statistikuttag. Resterande skolor har uppskattat sitt mediebestånd eller inte lämnat några uppgifter alls. Med förbehåll för bristerna i underlaget finns det närmare 12 miljoner medier vid landets skolbibliotek. Av dem är skönlitteraturen i liten övervikt framför facklitteratur och läromedel, beräknat i medeltalet böcker per skolenhet.

Antalet nyförvärv vid skolenheter som besvarade frågan uppgick till strax över 600 000. Vilket i medeltal innebär att skolenheterna köpte in ca 400 olika media, exklusive läromedel. Av antalet nyförvärvade böcker är skönlitteraturen i klar övervikt framför facklitteratur och läromedel. Av de som lämnade uppgifter om utlån fördelade på medietyp framgår att 72 procent av utlånen var skönlitteratur, 26 procent facklitteratur.

Slutligen, en fjärdedel av skolenheterna har tillgång till betaldata-baser.

Eva-Maria Flöög, Monika Johansson & Louise Limberg, "StilBib: erfarenheter av skolbiblioteksprojekt för språkutveckling" (Konferens Mötesplats inför framtiden, Borås 15-16 oktober 2008). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/4050> [2010-01-23]

Projekt Stöd till skolbiblioteksutveckling (StilBib) är ett kompetensutvecklingsprogram som utformades av Bibliotekshögskolan (BHS) och genomfördes tillsammans med tjugio skolor 2007–2008. Syftet var att genom lokala utvecklingsprojekt och återkopplande utbildningsdagar vid BHS stärka skolbibliotekets pedagogiska roll för bl.a. läsutveckling och informationssökning.

De preliminära resultaten visar att deltagarna i skolorna satte likhetstecken mellan biblioteksutveckling och satsning på skönlitteratur och lässtimulans. I grunden ligger en föreställning, framför allt hos lärarna, om att skönlitteratur bäst stimulerar läslust och språkutveckling och att detta är skolbibliotekets och skolbibliotekariens viktigaste funktion. Projektledarna menar att det är ett ensidigt och begränsande perspektiv och vill öppna upp för ett vidgat textbegrepp som innesluter fler textgenrer och medier.

De konstaterar vidare att utbildade bibliotekarier i större utsträckning än lärare och lärarbibliotekarier ser biblioteket som en resurs för alla ämnen och inkluderar kunskaper i informationssökning och -användning. I projektskolornas skolbibliotek arbetar sällan utbildade bibliotekarier vilket lett till en begränsad syn på skolbibliotekets funktion som enbart läscentral. I linje med detta är det också få lokala utvecklingsprojekt som fokuserat på datorbaserad informationssökning och Internetanvändning trots allt tal om IKT-redskapens betydelse för undervisning och lärande i skolan.

Spelar skolbibliotek en roll?: en presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek, red.: Kerstin Rydbeck (Uppsala, 2009). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-105504> [2010-01-23]

Skriften är ett resultat av arbetet i en forskningscirkel som pågick 2008 och 2009 vid institutionen för ABM Uppsala universitet. Deltog gjorde ett antal verksamma skolbibliotekarier och cirkelledare docent Kerstin Rydbeck. Forskningscirkeln utgick från den övergripande frågeställningen: Spelar skolbibliotek en roll? I fem lokala projekt angrips frågeställningen utifrån skolledare och lärares uppfattning om skolbiblioteket, skolbibliotekets effekter på elevers skolresultat, samt samarbetets betydelse för god skolbiblioteksverksamhet.

Resultaten av projekten är intressanta då den ger en bild av skolbibliotekets praktiska verklighet även om underlaget är begränsat, vilket också påtalas i skriften. Sammantaget har intervjuade rektorer, lärare och elever uppfattningen att skolbibliotek har en viktig funktion i skolan och bidrar till elevers lärande. Framför allt är det skolbibliotekets betydelse för läsutveckling som lyfts fram. Även om skolbiblioteket används för temaarbeten och facktexter är skönlitteraturen ett dominerande perspektiv.

Det framkommer också att tillgången till ett brett och varierat utbud av litteratur är viktigt, det ökar elevers läsning och gör att lärare inte behöver begränsa undervisningen p.g.a. materialbrist.

Facklitteratur

Monika Johansson & Lisa Thunberg Johansson, "Barns läsning av facktexter: en studie av skolbibliotekariers och pedagogers syn på barns läsning och förståelse av facktexter" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2005). Tillgänglig:

<http://bada.hb.se/bitstream/2320/1332/1/05-49.pdf> [2009-12-07]

I denna magisteruppsats undersöks barns läsning och förståelse av facktexter utifrån intervjuer med skolbibliotekarier och pedagoger på tre skolor.

Trots att pedagoger och skolbibliotekarier uttrycker att det är viktigt att elever själva får välja sin läsning så förespråkas skönlitteratur framför facklitteratur som lustläsning. Skönlitteratur används i läsundervisningen och som "bänkbok" medan facklitteratur hör till det undersökande arbetssättet. Men författarna menar att facktexter precis som skönlitteratur kan vara upplevelse och läsutveckling. För lässvaga elever med särskilda intressen kan facktexter vara ett bra alternativ. Dessutom kan en variation av texter bredda elevers förståelse av olika genrer.

Forskare har konstaterat att elevers läsförståelse av facktexter har försämrats. En orsak till försämringen är skönlitteraturens dominanta position i läsundervisningen. Ändå menar informanterna att ökad läsning av skönlitteratur automatiskt också ger läsförståelse av facktexter. Enligt författarna förbiser ett sådant synsätt att facktexter och skönlitteratur är olika genrer och därför kräver olika lässtrategier och förmågor av eleverna för att förstå innehållet.

Åsa Roswall & Charlotta Westerberg, "Barn läser faktaböcker: en studie om hur några barn använder och uppfattar faktaboken" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1465/1/06-50.pdf> [2009-12-07]

Med utgångspunkt i intervjuer med barn i 9–11-årsåldern undersöker uppsatsförfattarna hur barn uppfattar och använder faktaböcker på sin fritid.

De konstaterar att barn läser facktexter för att lära sig något nytt om ett ämne som intresserar dem men också för att det är lustbetonat och roligt. Barnens utsagor visar att det finns en generell uppfattning om att faktaboken är till för att lära sig något. Det kan vara i skolarbetet men också för att läsa och lära om sitt fritidsintresse. Men denna uppfattning begränsar inte barnens användning av faktaboken till enbart nyttoaspekter. Ofta är det läsoplevelsen i sig som framhävs, om boken var rolig, spännande, bra, dålig o.s.v. Författarna drar därför slutsatsen att för barn är det syftet och vad boken skall användas till som är avgörande, inte vilken genre den tillhör.

Därför kan pedagogers och skolbibliotekariers trädning av att skönlitteraturen är lust och faktaboken skolarbete verka begränsande på hur barn uppfattar och tillägnar sig facktexter.

Sara Mauritzson & Sara Wijk, "Att få upp ögonen för faktaboksfrågan: en kartläggning av bibliotekariers förmedling av faktaböcker på bokprat" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317869&fileId=1317870> [2010-01-18]

Uppsatsen, som i maj 2009 blev utsedd till månadens uppsats av Svensk Biblioteksförning, problematiserar faktaboksfrågan ur ett förmedlingsperspektiv. Genom enkäter, intervjuer och observationer med och av barnbibliotekarier kommer de fram till följande slutsatser om hur bibliotekarier använder faktaboken i bokprat.

Det visades att faktaboken i mycket mindre utsträckning än skönlitteratur togs upp vid bokprat. Författarna observerade att skönlitteraturen presenteras med lovord som spännande och rolig medan faktaboken betonades som något att lära sig av, men inte som lustläsning. Bibliotekariernas inriktning på skönlitteratur förklaras av att de främst ser sin roll som läslustförmedlare, och antagandet är att det stimuleras bäst genom skönlitteratur. De trodde också att det är var vad lärarna förväntade av dem vid bokprat.

Författarna ansluter till forskning som ifrågasätter genreindelning av fack- och skönlitteratur som nyttigt och objektiv respektive subjektiv och läsutvecklande. De hoppas på en framtida utveckling där även facklitteraturen förmedlas som lustläsning.

Elsa Gómez, *Faktaboken som pedagogisk resurs* (Lund, 2008)

Bibliotekarien Elsa Gómez bok riktar sig till lärare och bibliotekarier. Den reflekterar över faktaboken som genre, dess utveckling och hur den används i skolundervisningen. Hennes bok ger också en överblick av utgivningen av facklitteratur för barn och ungdomar och ger därför en bild av hur bokbeståndet av facklitteratur kan se ut på landets skolbibliotek.

Genomgången visar bl.a. att faktaböcker inom de estetiska områdena – konst, musik, teater och film – är få och har varit så genom åren. Faktaböcker om matematik, samhällsfrågor och språk hör inte heller till de vanligast förekommande i bokutgivningen. Väl representerade ämnen är däremot djur och natur, religion, idrott, pyssel och lekar.

Gómez tecknar en bakgrund till hur faktaboken används i den svenska skolan och hänvisar till PIRLS 2001, som visade att faktaboken används i mindre utsträckning än i andra europeiska länder. Orsaken finner Gómez i läroplanernas otydlighet om facktexter och starka betoning på läsning av skönlitteratur. Dåligt utrustade skolbibliotek är en annan förklaring.

Med stöd i tidigare forskning ges skäl för att faktaböckerna, liksom skönlitteraturen, bör användas i arbetet med barns läs- och skrivutveckling. Faktaboken breddar elevers läsrepertoar; den ger eleverna förmåga att tillämpa faktatextens uppbyggnad på sitt eget skrivande, och skapar läslust hos svaga läsare och pojkar.

Slutligen konstaterar författaren att förutsättningen för detta är att elever har god tillgång till skön- och facklitteratur i klassrum eller skolbibliotek.

Kunskapsområden

***Läromedlens roll i undervisningen: grundskollärares val, användning och bedömning av läromedel i bild, engelska och samhällskunskap* (Stockholm, 2006).**

Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1640> [2009-12-07]

Skolverkets rapport om läromedels funktion i grundskolan baseras på intervjuer och enkäter med lärare i ämnena bild, engelska och samhällskunskap i år 5 och 9. Med läromedel avses inte bara läroböcker utan även skönlitteratur, film, Internet o.s.v.

Rapporten visar att läromedlens styrande funktion varierar. I språk- och samhällsorienterade ämnen är läroböcker och tryckta medier överlag mer styrande än i estetiskt inriktade ämnen. I engelska framför allt tycks lärare använda sig av en lärobok i undervisningen, den kompletteras ibland av skönlitteratur, Internet och film. I samhällskunskap används andra medier som Internet och massmedia relativt ofta. Bildämnet är minst styrt av läromedel eftersom den anses bristfällig, det är inte ovanligt att använda sig av egenproducerat material. Bildlärare i år 5 tenderar också att se bildämnet som ett "hjälpämne" och komplement till de andra ämnena, där den praktiska bildframställningen betonas.

Detta gör sammantaget att lärare i samhällskunskap använder skolbiblioteket i större utsträckning än engelskalärare och bildlärare. I intervjuerna framkommer att skolbiblioteket sällan har ett bra utbud av engelsk litteratur vilket kan förklara varför de inte ser skolbiblioteket som en resurs för sitt materialbehov. Men också att ämnet i sig har ett arbetssätt som inte uppmuntrar till biblioteksbesök, eftersom en lärobok dominerar undervisningen.

Trots att samhällskunskapslärarna använder Internet och betonar vikten av att elever utvecklar ett kritiskt förhållningssätt är lärarna osäkra på om de har tillräckliga kunskaper att vägleda eleverna i informationssökning på nätet.

Monica Lindgren, *Att skapa ordning för det estetiska i skolan: diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare* (diss., Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, 2006).

Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/16773> [2010-01-18]

Avhandlingen intresserar sig för hur de estetiska ämnena beskrivs av lärare och skolledare inom grund- och gymnasieskolan. Även om studien inte berör skolbibliotek explicit är den angelägen, då kunskapssynen och arbetssätten i de estetiska ämnena har betydelse för hur skolbibliotek används.⁵ Det finns många fler studier som problemati-

⁵ Jfr Skolverkets rapport *Läromedlens roll i undervisningen: grundskollärares val, användning och bedömning av läromedel i bild, engelska och samhällskunskap* (Stockholm, 2006). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1640> [2009-12-07].

serar kunskapssyn och teoretisk förankring av estetiska ämnen, men Lindgrens avhandling utgör här ett exempel.

Resultaten visar att den estetiska verksamheten beskrivs som lustfylld och "kul" till skillnad mot skolans övriga verksamhet och ämnen. Verksamheten beskrivs också som friare; man styrs inte i någon större utsträckning av läroböcker. Innehåll, konstnärlig terminologi och teori är underordnat formen för det estetiska arbetet. Musik, rörelse och dans ses snarare som en metod till inlärning än som ett innehåll i sig. De estetiska ämnena betraktas som ett "hjälpämne" och som en förstärkning av lärandet utanför det estetiska området.

Utsagorna kan tolkas som att den estetiska verksamheten i skolan är en mindre kunskapsrelaterad diskurs.

Daniel Granér, "Skolbiblioteket - en resurs för vad?: en studie av historielärares användning av skolbibliotek" (studentuppsats, estetisk-filosofiska fakulteten, Karlstads universitet, 2006). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-535> [2010-01-18]

I denna uppsats undersöks i vilken utsträckning historielärare använder sig av skolbiblioteket i sin undervisning.

Genom enkäter som besvarades av historielärare på ett antal skolor framkommer att flertalet använder skolbiblioteket i regel ett par gånger per termin. Oftast sker det i samband med informationssökning. Det är dock inte självklart att lärarna själva följer med till biblioteket när de förlagt lektionstiden dit, inte heller att de har ett fortlöpan- de samtal och samarbete med bibliotekarien. De hinder som anges till att använda skolbiblioteket handlar om tidsbrist. Det självständiga undersökande arbetssättet som uppmuntras i biblioteket ses som tidskrävande i förhållande till vad eleverna egentligen lär sig.

Två olika kunskapssyner bryts mot varandra där klassrumsundervisning med traditionella läromedel står för trygghet och kontroll, mot skolbiblioteket som inbjuder till frihet och självständighet. Detta menar Granér är kärnan i problematiken till att skolbiblioteket inte används i större utsträckning.

Cecilia Ahlström, Margareta Jagborn & Camilla Bergdahl, "Det borde vara skolans hjärta": en kvalitativ studie av lärares syn på skolbibliotekets roll i den pedagogiska verksamheten" (studentuppsats, sektionen för lärarvetenskap, Högskolan i Jönköping, 2007). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-678> [2010-03-05]

Syftet med uppsatsen är att undersöka lärares förhållningssätt till skolbiblioteket. Vidare om det finns något samband mellan lärares ämnesområde och hur de använder sig av skolbiblioteket.

Analysen är visserligen något grund men visar att det oftast är svensklärare som frekvent använder skolbiblioteket – i de flesta fall för att låna skönlitteratur. Lärare som

undervisar i samhälls- och naturorienterade ämnen använder i allmänhet facklitteratur.

Värt att notera är att några lärare avstod från att delta i undersökningen med hänvisning till att de undervisar i praktiska ämnen som slöjd, idrott samt hem- och konsumentkunskap. Författarna problematiserar inte detta vidare. Men det ger en indikation om att lärare i praktiskt orienterade ämnen inte ser skolbiblioteket som en resurs för sitt ämne över huvud taget.

Anders Berglund & Christian Danielsson, ”Bagaren och biblioteket: skolbibliotekets roll i undervisningen i karaktärsämnen på ett yrkesinriktat gymnasieprogram” (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2007). Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1322774&fileId=1322775> [2010-03-05]

Denna uppsats tillför viktiga perspektiv på skolbibliotekets roll för karaktärsämnen i de yrkesförberedande gymnasieprogrammen. Författarna undersöker livsmedelsprogrammet, med inriktning bageri och konditori. Frågan är om skolbiblioteket är en resurs i undervisningen. Vilka faktorer bidrar till att möjliggöra eller hindra att skolbiblioteket används?

Resultaten visar att skolbiblioteket har liten betydelse för lärare som undervisar i ämnen med få teoretiska moment. Orsakerna finns dels i undervisningens innehåll och kunskapsbegrepp, samt dels i skolbibliotekets resurser .

Teoretiskt kunskapsinnehåll ses som en förutsättning för att skolbiblioteket skall fylla en funktion. Visserligen finns det ett teoretiskt innehåll i karaktärsämnen men det vävs samman med de praktiska momenten. Detta gör att skolbibliotekets resurser inte tas i anspråk.

Skolbibliotekets resurser i form av personal har också betydelse. Skolbibliotekarierna i studien prioriterade i första hand samarbetet med svensklärarna, eftersom bibliotekarierna av tradition ser litteraturförmedling som sin kärnkompetens. Kunskapen om undervisningen på Livsmedelsprogrammet är däremot liten, varför samarbetet prioriteras bort.

Elisabet Hanell & Margareta Johansson, ”Informationskompetens i praktiken: en fallstudie av informationskompetens och lärande hos en grupp fordons elever” (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317925&fileId=1317926> [2010-03-05]

Uppsatsen undersöker informationskompetens hos gymnasielever vid ett yrkesförberedande program. Hur ser fordons elever på sin informationskompetens och vilken betydelse har skolbiblioteket?

Skolbibliotekets roll i fordonselevernas utvecklande av informationskompetens är marginell, nästintill obetydlig. Eleverna har överlag en negativ inställning till läsning och böcker, vilka betraktas som synonyma med skolbiblioteket. Eleverna anser dessutom att de behärskar informationssökning utan att behöva hjälp från bibliotekarien. Skolbiblioteket betraktas således inte som en resurs.

Skolbibliotekarien i undersökningen menar att det är svårt att relatera till fordonselevernas informationsbehov, eftersom det inte finns något samarbete med lärarna i de praktiska ämnena. Förklaringen ser bibliotekarien delvis i yrkeslärnarnas ovana vid biblioteket, men också i det faktum att skolans praktiska inriktning gör att det saknas tydliga mål för skolbiblioteksverksamheten. Däremot samarbetar skolbibliotekarien med lärare som undervisar i kärnämnen.

4. Samarbete och kunskapssyn hos skolbibliotekarier, lärare och rektorer

Louise Limberg, *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1027> [2010-02-18]

Biblioteksforskaren Louise Limberg gör en omfattande sammanställning och analys över skolbiblioteksforskning med pedagogisk inriktning, fr.o.m. 1990-talet. Den tidigare forskningen om skolbibliotekets pedagogiska roll ger grund för uppfattningen att skolbibliotek har en särskild potential att höja kvaliteten på elevers lärande, men att den potentialen tas tillvara i begränsad omfattning.

Limberg urskiljer betydelsefulla faktorer som tillsammans med den omgivande skolkontexten kan verka kvalitetshöjande: medierna, rummet, bibliotekarien, informationssystemet och pedagogiken. Återkommande är vikten av ett nära samarbete mellan lärare och bibliotekarier, samt skolledarens ansvar, för att forma en god skolbiblioteksmiljö. Men samarbete och ett rikt mediebestånd i sig är inte garanterat för kvalificerat lärande. Pedagogiken är väsentlig. Lärare och bibliotekarier behöver vara kunniga i en problemorienterad arbetsmetod och stödja eleverna på ett adekvat sätt, bortom en kunskapssyn som bygger på tanken om att hitta ”rätt svar”. Limberg hävdar att det bryter mot skolans tradition och diskursiva praktik, och att biblioteket måste bryta den för att stärka sin pedagogiska roll.

Maria Nielsen & Maria Olofsson, ” ... alltså vad menar du egentligen med informationssökning? ... : en undersökning av lärarstudenters utbildning i informationssökning och skolbibliotek” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2002). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/870> [2010-01-14]

Inte mycket har skrivits om hur lärarstudenter möter skolbiblioteket i sin utbildning varför denna uppsats är av intresse. Maria Nielsen och Maria Olofsson fann i en undersökning genomförd vid en institution för lärarutbildning att skolbibliotek var tämligen osynligt som kunskapsinnehåll med undantag för ett häfte i kurslitteraturen och inslag om värdet av skolbibliotek i en ämneskurs i svenska. I linje med detta konstaterar uppsatsförfattarna att det finns en osäkerhet hos studenterna om vad som innefattas i begreppet informationssökning och om hur man söker information. Lärare och studie-rektor uppger att det är en svag koppling mellan lärarutbildningen och skolbibliotek, att fler uppgifter kunde anknyta till skolbiblioteket som resurs. Under den verksamhetsförlagda utbildningen är t.ex. kontakterna med skolbiblioteket få och studenterna möter skolbibliotek med mycket varierande standard. Visserligen förmedlas en positiv syn på skolbiblioteket till studenterna och det finns med som ett perspektiv i svenskundervisningen, vilket kan förklara att studenterna förknippar skolbiblioteket med skönlitteratur, böcker och läsning.

Malin Ögland, *Skolans bibliotek: om att utveckla samarbetet mellan skolbibliotek och arbetslag* (Stockholm, 2002). Tillgänglig:

**http://www.kulturradet.se/upload/kr/publikationer/2001/Skolans_bibl.pdf
[2010-02-11]**

Ögland beskriver ett projekt på Gransätterskolan i Håbo kommun i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. Skolan fick under projekttiden bidrag från Statens kulturråd för att utveckla samarbetet mellan skolbibliotek och arbetslag.

Samarbetet resulterade i ökade satsningar på skolbibliotekets funktion för informationssökning och lässtimulans. Ögland resonerar om vilka slutsatser som kan dras av projektet. Hon menar att skolbiblioteket utarbetat metoder kring lässtimulans och det undersökande arbetssättet, men att det krävs mer arbete och reflektion kring lärarrollen.

Slutsatsen som dras är att lässtimulerande arbete och undervisning i informationssökning i skolbiblioteket blir effektiv först när lärarna själva införlivar det i sitt arbetssätt. Lärarnas kompetens bör stärkas på området anser Ögland, och skolbibliotekariens spetskompetens tas tillvara som ett komplement till lärarnas kunskap. Erfarenheterna från Gransätterskolan väcker frågan om skolbibliotekarien i själva verket tar för stort ansvar för lässtimulerande aktiviteter och elevernas informationssökning.

Petra Nilsson, ”Grundskollärares informationsbehov och informationsförsörjning: en intervjuundersökning ur ett rollperspektiv” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2003). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1012> [2010-01-27]

I magisteruppsatsen problematiseras grundskollärares behov av information och informationsförsörjning i yrkesverksamheten.

Petra Nilsson fann att lärarnas informationsbehov är varierat och relaterat till lärarnas olika roller. Som pedagoger behöver de ha lämpligt material till undervisningen men också hålla sig uppdaterade inom sitt ämnesområde för egen kompetensutveckling. Lärarna upplever att tidsbrist, avsaknad av bibliotek i närheten av skolan och bristande förmåga att söka på nätet är hinder i deras informationssökning. Författaren föreslår som lösning på problemet en skolbiblioteksverksamhet som inte bara tillgodoser behovet av elevmaterial utan också litteratur och forskning för lärare. En sådan vidareutveckling av skolbiblioteket skulle kräva ämneskunniga skolbibliotekarier som är väl insatta i skolverksamheten.

Redovisning av Språkrum: uppdrag till Statens skolverk och Myndigheten för skolutveckling (2003). Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/22/06/SKOLUTV3.pdf> [2010-02-16]

Språkrum är ett samlingsnamn på ett antal projekt som inleddes genom ett regeringsuppdrag 2000 och avslutades 2004. Syftet med projektet var att stärka skolbibliotekens pedagogiska roll och att stimulera språkutveckling genom att förbättra skolans läs- och skrivmiljöer. Inom Språkrum ryms olika projekt, seminarier och publikationer, av vilka

flera nämns i den här översikten: forskningsöversikterna *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt* och *Informationssökning och lärande: en forskningsöversikt* samt projekten Helvetesgapet, LÄSK och LekaSpråkaLära.

Rapporten redogör för slutsatser och kunskaper som Språkrum bidragit till. Om skolbiblioteken skall kunna fylla en pedagogisk funktion och bidra till elevers lärande krävs: en aktiv och engagerad rektor; en gemensam kunskapssyn och samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier, där de olika professionernas kompetenser kompletterar varandra; ett öppet och bemannat bibliotek med varierat utbud av olika medier; och en informationsundervisning som integreras och planeras i den ordinarie ämnesundervisningen.

Tid för lärande: rapport från Helvetesgapet, ett utvecklingsprojekt i Språkrum (Stockholm, 2003). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1900> [2010-01-12]

I projekt Helvetesgapet bedrevs ett tvåårigt utvecklingsarbete i åtta skolor med syftet att problematisera och diskutera skolbibliotekets pedagogiska roll. I projektet deltog rektorer, lärare och skolbibliotekarier under handledning av en projektledargrupp. I gemensamma kursdagar gavs möjlighet till att öka kompetensen och medvetenheten om skolbibliotek, som resulterade i att respektive skola formulerade visioner och egna utvecklingsprojekt för just sitt skolbibliotek.

I rapporten synliggörs bl.a. rektors centrala roll för biblioteksutveckling. Rektorn kan i bästa fall vara en brobyggare mellan skolan och biblioteket. I egenskap av arbetsledare är det rektor som kan skapa tid och rum för gemensamma pedagogiska samtal, och som legitimerar förändring och utveckling.

I samtalen om skolbibliotekets utveckling framkom att många av visionerna kretsade kring materiella förutsättningar. Deltagarna önskade större boksamlingar, ökade öppettider, trevligare lokaler o.s.v. Detta illustrerar en problematik som ofta framkommer när skolbiblioteksfrågor diskuteras, en tro på att verksamheten utvecklas bara det tillförs resurser. I rapporten menas att frågan behöver lyftas till en mer övergripande nivå, att vi först måste utgå från en pedagogisk idé om vad vi vill med skolbiblioteket. Hur kan skolbiblioteket vara en tillgång i elevens lärande och bidra till skolutveckling? Inledningsvis finns liten reflektion kring detta.

I slutändan innebar projektet många materiella förbättringar för skolbiblioteken men framför allt kom man igång med att reflektera över lärande och informationskompetens. Projektet visar att bristen på samarbete mellan lärare och bibliotekarier leder till att undervisningen i informationssökning blir godtycklig. Många lärare ansåg att det inte ingick i deras ämne, att det var något som bibliotekarien lärde ut, eller att det var något som eleverna lärde av sig själva. Bibliotekarierna i sin tur hade ingen insyn i klassrumsarbetet och lärde ut informationssökning instrumentellt, utan förankring i en konkret uppgift. I Helvetesgapet visades att de skolor där lärare och bibliotekarier samarbetade hade kommit längst i att utveckla elevernas informationssökning, kunskapsprocesser och att utöka skolans litteraturarbete.

***LekaSpråkaLära: en mötesplats för förskola och bibliotek 2001-2004* (2003). Tillgänglig: http://www.lansbiblioteket.se/projekt/lekasprakalara_lagesbeskrivning_2001_2004.pdf [2010-02-17]**

Satsningen LekaSpråkaLära är en del inom projekt Språkrum. Under 2002–2004 bedrevs utvecklingsarbete mellan förskollärare och bibliotekarier i samarbete med tre universitet. Projektet syftade till att fördjupa samarbetet mellan förskola och bibliotek för att utveckla kreativa språkmiljöer för förskolebarn, med bakgrund av att dessa i regel inte planerar det språkutvecklande arbetet tillsammans. LekaSpråkaLära skiljer sig från andra studier som tagits upp i denna översikt eftersom den fokuserar hur samarbetet mellan förskollärare och folkbibliotekarier kan utveckla yngre barns språkutveckling. Satsningen refereras likväl eftersom den säger något om hur samarbete mellan bibliotekarier och förskolan bidrar till barns kunskapsutveckling. I rapporten beskrivs uppdraget mer utförligt än i stödmaterialet (se nedan).

Effekterna av LekaSpråkaLära har lett till nya givande samarbetsformer och till ett ökat läsintresse och språkutveckling hos de förskolebarn som berörts av satsningen. En gemensam erfarenhet för förskole- och bibliotekspersonalen är att samarbetet fördjupat det litteraturpedagogiska arbetet. Biblioteksbesöken gick från att vara passiva förmedlingssituationer till att bli aktiv kunskapsförmedling om barnlitteratur. Förskollärarna fick litteraturkunskap; bibliotekarierna kunskap och feedback om hur barnböcker värderas.

Det professionella utbytet bidrog sammanfattningsvis till ett mer medvetet läsarbete i förskolan, ökat läs- och bokstavsintresse hos barnen, fler utlån av barnböcker och fler biblioteksbesök från föräldrarnas sida.

***LekaSpråkaLära: lärande lek om språk i förskola och bibliotek* (Stockholm, 2004). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1880> [2010-02-17]**

Skriften är ett stöd- och inspirationsmaterial som grundar sig i erfarenheterna från LekaSpråkaLära. Några av deltagarna i projektet berättar om den gemensamma kompetensutvecklingen och det litteraturpedagogiska arbetet som följde. I ett slutkapitel sammanför Kerstin Rydsjö sin studie av magisteruppsatser som fokuserar samverkan mellan förskola och bibliotek med erfarenheterna från LekaSpråkaLära. Hon konstaterar att projektet ökade kvaliteten på det pedagogiska arbetet. Förskollärarna fick på ett fördjupat sätt nytta av bibliotekariernas kompetens om mediebeståndet. Bibliotekarien i sin tur fick kunskap om barnens läspreferenser och kunde reflektera på ett nytt sätt kring sin pedagogiska funktion och sitt bemötande av barn.

I avslutningen argumenteras för att bibliotekets tjänster behöver marknadsföras bättre, i ljuset av studien som visar att inte ens närliggande yrkesgrupper som förskollärare känner till vad biblioteket kan tillföra.

Livsviktigt: prisbelönta skolbibliotekarier & skolbibliotek i centrum (Stockholm, 2004)

Priset Årets skolbibliotekarie har delats ut sedan 1994. I denna jubileumsskrift berättar pristagarna om sitt arbete på respektive skolbibliotek.

Pristagarna beskriver hur deras skolbibliotek har blivit en samlad resurs för hela skolan, ett kunskapsnav för det undersökande arbetssättet men också en plats för lässtimulans och läslust. En nödvändig framgångsfaktor för skolbiblioteksutveckling som är återkommande i pristagarnas berättelser är att det finns en aktivt stödjande skollledning och rektor. Samtligas erfarenhet är att rektorns stöd ekonomiskt, organisatoriskt och visionärt är nödvändig. Särskilt eftersom många beskriver en verklighet där samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie inte alls var självklar till en början.

Ingegerd Gunvik Grönbladh, "Det bästa skolbiblioteket som tänkas kan": om informationsvanor och förändrade gränser i Projekt lärcentra (Uppsala, 2004)

Rapporten är en utvärdering av Projekt lärcentra, vars syfte var att utveckla det pedagogiska arbetet i två skolor i Uppsala kommun. Målet skulle nås genom ett utökat samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier, och integrering av skolbiblioteket och nya medier i undervisningen.

Under projekttiden förändrades gränserna mellan lärarlag och skolbibliotekarier samt klassrum och skolbibliotek. Samarbetet utvecklades även om resultaten visar på en viss tröghet till förändring. Lärare konstaterade att det krävdes ett nytt sätt att tänka och planera för att använda biblioteket som en tillgång i undervisningen. Eleverna upplevde att de fick mer tid till arbete i skolbiblioteket och därmed större tillgång till material än i klassrummet, d.v.s. ett utökat rum för lärande.

I utvärderingen av projektet konstateras också att skolbibliotekariernas kompetens i informationsteknologi utgör ett möjligt utvecklingsområde för skolbiblioteket, i den mån IKT-redskap blir ett prioriterat område i skolan.

Anna Lundh, "Informationssökning och lärare: en studie av 4-9-lärare i övergången från utbildning till yrkespraktik" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2005). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1316> [2010-01-27]

Anna Lundhs uppsats undersöker 4-9-lärares informationssökning i övergången mellan utbildning och yrkespraktik.

Hon finner att lärarutbildningen brister i att lära ut informationssökning som är gångbar utanför den akademiska kontexten, vilket gör lärarna illa rustade för en yrkespraktik som kräver informationssökning som utgår från elevens behov och nivå. Under utbildningen har universitets- och högskolebibliotek använts i stor utsträckning men i yrket har användningen av bibliotek minskat. Skolbibliotek saknas eller är bristfälliga och ingen av lärarna arbetar på skolor med anställda bibliotekarier. De auktoriteter som tillfrågas för lämpligt undervisningsmaterial är istället erfarna kollegor.

Anna Lundh & Olof Sundin, "Lärare och informationskompetens: från utbildningspraktik till yrkespraktik", *Dansk Biblioteksforskning*, 2006: 2(3), s. 5-14. Tillgänglig: <http://www2.db.dk/dbf/index.htm> [2010-01-27]

Artikeln är skriven inom ramen för forskningsprogrammet Bibliotek, IKT och lärande (BIKT) och bygger vidare på Lundhs magisteruppsats från 2005. Författarna redogör för 4-9-lärares upplevelser av informationssökning i utbildningen och i den praktiska yrkesverkligheten.

Resultaten visar att det finns en påtaglig skillnad mellan informationssökning och informationskompetens i lärarutbildning och praxis. I utbildningen tillägnar sig lärarstudenter den akademiska processen och informationssökning för att lösa egna studieuppgifter; i yrkespraktiken förväntas lärare angripa informationssökning från ett nytt perspektiv – elevens.

Skillnaden mellan teori och praktik leder till osäkerhet hos de nyutexaminerade lärarna, dels om undervisningsmetoder i källkritik, informationssökning och -användning, dels om vems ansvaret egentligen är. Författarna hänvisar till tidigare forskning som relaterar till resultaten, forskning som visar att det finns en skillnad mellan lärares undervisning i informationskompetens och de kriterier som används vid bedömningen av elevernas dito.

Mikael Alexandersson & Louise Limberg, "Samspel mellan lärare och bibliotekspersonal", i *Textflytt och sökslump: informationssökning via skolbibliotek* (Stockholm, 2007), s. 71-81. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1841> [2009-10-21]

I en delstudie i *Textflytt och sökslump: informationssökning via skolbibliotek*, som utförts av Lena Folkesson, redovisas samspelet mellan lärare och bibliotekariéer på de skolor där LÄSK-projektet genomfördes. För att förstå samspelet använder sig Folkesson i sin analys av olika dimensioner: yrkesdimension och maktdimension. När två olika professioner och yrkeskulturer möts finns ett inslag av makt. Skolbibliotekarién rör sig inom ett område där den pedagogiska verksamheten bestäms av skolledare och lärare. Läraren har ämneskompetensen och lägger upp det pedagogiska arbetet. Bibliotekarién i sin tur har makten och kunnandet i skolbiblioteket, hon/han behärskar bibliotekets klassifikationssystem och organiseringen av information. Här är läraren inne på bibliotekariéns område.

I projektskolorna hade lärarna bristande kännedom om bibliotekariéns kompetens, ett generellt förhållande som bekräftats i tidigare studier av bl.a. Limberg. Skolbibliotekarién hamnar i en situation där hon som yrkesutövare måste erövra legitimitet, alltså att synliggöra sin kompetens. Olika förhållningssätt till biblioteket och bibliotekariéns behörighet, syn på kunskap och pedagogik hos lärarkåren påverkar hur eleverna slutligen använder sig av biblioteket. Det gör att det inom samma skola kan vara stora skillnader i hur biblioteket används av olika lärare och ämnesområden.

Studien visar att skolbibliotekarier och lärare arbetar i invanda traditionella hjulspår, i ett samarbete där respektive yrkeskultur cementeras. Bibliotekarien ger service inom ett område där de har och tillerkänns kompetens av lärarna, att ta fram relevant litteratur till temaarbete och liknande. Folkesson menar att skolans personal saknar en gemensam målbild och tänk kring vad samspelet mellan bibliotekarier och lärare skall bidra med. Det saknas vidare en pedagogisk grund för hur lärare och bibliotekarier tillsammans kan medverka till elevens läroprocess och kunskapsutveckling. Lärare och bibliotekarier underlättar för varandra att sköta sina huvudsakliga uppgifter men det saknas ett gemensamt professionellt objekt, d.v.s. vad man egentligen vill åstadkomma med verksamheten. Om skolbiblioteket skall fylla en pedagogisk funktion måste det gemensamma objektet centreras kring elevens lärande och omfatta mer än bara det rent praktiska arbetet.

Louise Limberg & Lena Folkesson, ” Resultatpresentation: lärares och bibliotekariers uppfattningar av undervisning i informationssökning”, i *Undervisning i informationssökning: slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)* (Borås, 2006), s. 51-110. Tillgänglig:

<http://bada.hb.se/bitstream/2320/2400/1/Limberg.pdf> [2009-10-21]

I en del av rapporten redogörs för hur lärare och bibliotekarier ser på sitt samarbete i förhållande till undervisningen i informationssökning. Vad samarbetar man om, hur och varför? Limberg och Folkesson urskiljer tre olika förhållningssätt till samarbetet: (1) samarbete som gränsbevarande särarbete; (2) samarbete som gränsöverskridande samspel; och (3) samarbete som möjlighet till lärande och utveckling.

Uppfattning (1) kännetecknas av att det upprätthålls en professionell gräns mellan bibliotekarier och lärare. Var och en gör det den är bäst på att utföra, enligt sin traditionella kompetens. Bibliotekarien informeras om kommande temaarbeten och kan därför i god tid hitta lämpligt material. Samarbetet inriktas mot att underlätta och förädla varandras arbete. Synsättet präglas också av en osäkerhet kring varandras kompetens: Vad kan läraren om informationssökning och vilken pedagogisk förståelse har bibliotekarien?

Uppfattning (2) och (3) kännetecknas istället av en mer progressiv syn på samarbetet. Det finns en öppenhet för nya uppgifter och att träda över traditionella arbetsuppdelningar. Det kan innebära att bibliotekarien och läraren handleder eleverna tillsammans i biblioteket, att bibliotekarien fyller en pedagogisk funktion i såväl biblioteket som klassrummet. På ett yrkesmässigt plan tas respektive kompetenser tillvara, vilket fördjupar och problematiserar ämnesinnehållet för lärare, bibliotekarier och elever.

Dessa uppfattningar existerar parallellt och visar att samarbetet mellan bibliotekarier och lärare både kännetecknas av tradition och uppdelning, men också att det finns ambitioner att överskrida professionernas gränser och enas i en pedagogisk samsyn.

Skolverkets lägesbedömning 2006: förskola, skola och vuxenutbildning (Stockholm, 2006). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1641> [2009-12-07]

I Skolverkets uppdrag ingår att göra lägesbedömningar av utvecklingen inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, skola och vuxnas lärande. Uppdraget omfattade 2006 också analyser av skolbibliotekets pedagogiska roll.

Skolverket definierar skolbiblioteket som en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevers och lärares förfogande med hjälp av kompetent personal. Skolbiblioteket är dels en materiell resurs, dels en pedagogisk funktion som skall bidra till elevers kunskapsutveckling. Men tillgång och kvalitet på skolbibliotek varierar mellan skolor och kommuner. Det är t.ex. inte ovanligt att bokbussen och boklådor från folkbiblioteken står för den materiella försörjningen. Varierande standard förklaras av att det saknas mål för biblioteksverksamheten i både kommunen och på den enskilda skolan. Med stöd av tidigare forskning menar Skolverket: att skolans vuxna, lärare och bibliotekarier, måste samarbeta; att elevers temaarbeten och ”egen forskning” ökar behovet av skolbibliotekets funktion som fakta- och informationscentral, men den riskerar att överskuggas av den läsfrämjande rollen; att ett systematiskt kvalitetsarbete inom skolbiblioteksverksamheten bör utvecklas.

På olika sätt: om skolbibliotek i biblioteksplaner, red.: Annelie Börjesson (Borås, 2006). Tillgänglig: http://www.bibl.vgregion.se/upload/Regionbibliotek/Framsteget/framsteget_16.pdf [2010-02-28]

Denna skrift från Regionbibliotek Västra Götaland ger exempel på hur tre kommuner i södra Sverige har arbetat strategiskt med biblioteksplaner för skolbiblioteksverksamheten. Trots sitt tunna omfång är skriften intressant, eftersom den beskriver hur skol- och biblioteksutveckling förankrats från politiker och rektorer till personal i skolorna.

Inledningsvis konstateras att rektorn sätter agendan för skolbiblioteksverksamheten. Genom att tydliggöra skolbibliotekariens uppdrag, och genom att ge stöd och uppmuntra till samverkan, anger rektorn tonen för vilken kunskapsskola han vill ha.

Den läroboksbaserade skolan har litet behov av skolbibliotek och skolbibliotekarie, medan en skola som arbetar utifrån ett undersökande arbetssätt fordrar det.

Behållningen av skriften är främst beskrivningen av hur målmedvetet man gått tillväga för att formulera mål och visioner för skolorna. Skolledningens engagemang har varit centralt. Vidare har skolbibliotekets pedagogiska funktion förstärkts genom att ansvaret för skolbiblioteken har flyttats från kultur- och fritidsområdet till barn och utbildningsförvaltningen.

Birgitta Stribe, *Skolbibliotek: en pedagogisk resurs i undervisningen* (Lund, 2007)

Stribe beskriver hur Växjö kommun arbetat praktiskt med skolbiblioteksutveckling sedan 1999. Bakgrunden till satsningen är en rapport som visade att kommunens skolbibliotek var mycket bristfälliga. Skol- och barnomsorgsnämnden beslutade därför att skolbiblioteket som pedagogisk resurs skulle utvecklas genom ett antal modellbibliotek. Dessa skulle bl.a. ha en fackutbildad bibliotekarie, medel till datorer och kompetensutveckling samt en aktiv rektor som verkade för ökade medieanslag och var drivande i olika läsprojekt.

Erfarenheterna från modellbiblioteken i Växjö kommun visar att samarbete är helt avgörande.

Först poängteras att det krävs en politisk enhet och vilja att driva en långsiktig skolbiblioteksutveckling. Skolbibliotekarierna i Växjö är anställda av Skolbiblioteksforum, en egen enhet inom skol- och barnomsorgsförvaltningen. Skolbibliotekets vara är därför inte hotad av minskade elevkullar eller nedskärningar på skolorna. Organisatoriskt ingår skolbibliotekarierna i arbetslag på skolorna och det finns också en bibliotekspedagog som har tjänstetid förlagd till biblioteket. På detta sätt har man hittat samarbetsformer som möjliggör ett närmande mellan bibliotekarier och lärare där vars och ens kompetens tas tillvara.

I projektet ingår vidareutbildning, vilket har gjort att forskning inom läspedagogik och biblioteks- och informationsvetenskap har genomförts i praktiken: dels genom samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier, samt dels genom satsningar på reflektion och boksamtal istället för färdighetsläsning och ”bokplöjning”.

***Skolbiblioteken: en underutnyttjad och underprioriterad resurs* (2007). Tillgänglig:**

<http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/SkolbibliotekRapport.pdf> [2010-02-11]

Svensk Biblioteksförerings rapport från 2007 vill, med bakgrund av barns försämrade läsförmåga och minskade tillgång till böcker i hemmet och i skolan, uppmärksamma skolbibliotekets betydelse för lärandet. Genom två opinionsundersökningar riktade till elever och rektorer i högstadie- och gymnasieskolan belyser rapporten hur dessa ser på skolbibliotekets roll och utveckling.

Resultaten av skollärdar- och elevundersökningen visar i vilken utsträckning elever har tillgång till och använder sig av skolbibliotek. Förvånansvärt många gymnasieskolor saknar skolbibliotek och majoriteten av de tillfrågade eleverna använder aldrig eller mycket sällan skolans bibliotek. Men rapporten visar också att många elever upplever att de har stor nytta av biblioteket i skolarbetet, i form av både lästips och informationssökning. För rektorerna värdesätts främst skolbiblioteket som läsfrämjandefunktion.

Och den framtida utvecklingen? Skolledare och elever prioriterar bättre mediebestånd och tillgång till datorer högre än bemanning. Det visar att skolbibliotekspersonal behöver arbeta mer utåtriktat och marknadsföra sina tjänster, men också att kunskapen om skolbibliotekariens betydelse behöver öka bland skolledare och elever. Detta är framför allt skolledarens ansvar. Ett annat prioriteringsområde som betonas av rektorerna är att utveckla samarbetet mellan lärare och bibliotekarier. Föga förvånande anges brist på pengar som det största hindret mot skolbiblioteksutveckling.

Redovisning av uppdrag till Myndigheten för skolutveckling att utveckla skolbiblioteken och deras pedagogiska roll (2007). Tillgänglig:

**<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/22/01/skolbiblioteksrapport.pdf>
[2010-02-16]**

På regeringsuppdrag har Myndigheten för skolutveckling under perioden 2005–2007 arbetat med att utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll genom att initiera och stödja lokala utvecklingsprojekt. I uppdraget ingår följande utbildningssatsningar: Forskningscirkel kring skolbibliotek, LekaSpråkaLära, SökaSpråkaLära, SMiLE, Många SMiLE och Stilbib.⁶ Tillsammans har de bidragit till kompetensutveckling riktat mot förskolan/barnbiblioteken, grund- och gymnasieskolan/skol- och gymnasiebiblioteken samt skolbibliotek i mångfaldskommuner.

Målsättningen med projekten har varit dels gemensam kompetensutveckling, dels att utveckla samarbetet mellan lärare och bibliotekarier. Några av satsningarna var ännu inte avslutade när rapporten skrevs varför resultaten är preliminära. Den sammanfattande bedömningen är att samarbetet mellan lärare och bibliotekarier upplevs positivt av deltagarna, det har bidragit till en större medvetenhet om varandras kompetenser och betydelsen av att föra pedagogiska samtal med varandra.

”SökaSpråkaLära – lärgångar för lärares och gymnasiebibliotekariers kompetensutveckling kring informationshantering och lärande” (rapport i Word-format sänd till förf. från Bibi Eriksson, projektledare för SökaSpråkaLära, Malmö högskola 2009-09-08)

På uppdrag av Myndigheten för skolutveckling påbörjade Högskolan i Kristianstad i samarbete med Malmö högskola projektet SökaSpråkaLära 2006. Syftet var dels att bidra med kompetensutveckling i informationshantering och lärande för lärare och gymnasiebibliotekarier, dels att på sikt öka elevernas måluppfyllelse i gymnasiet. Deltagarna drev lokala projekt med stöd av mentorer från högskolan och med vetenskaplig fördjupning i form av föreläsningar.

Skolornas lokala projekt fokuserade i stor utsträckning på (1) informationssökning och (2) samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier.

⁶ För mer information om projekten SMiLE och Många SMiLE se:
<http://www.skolverket.se/sb/d/3359/a/18681;jsessionid=6A6EC9A6D964EoDDDF70335E78440148> [2010-03-13].

(1) Limbergs forskningsresultat om bristande överensstämmelse mellan styrdokument-undervisning-bedömning i undervisningen i informationssökning gav effekt på hur deltagarna planerade sin egen undervisning. Projektet ledde också till en större medvetenhet om att informationssökning i hög grad handlar om värdering och användning av information, inte bara om sökteknik.

(2) Det som tidigare studier visat, att det finns en okunskap hos lärare och bibliotekari-er om varandras kompetens bekräftas även i SökaSpråkaLära. Efter projektet har emellertid skolbibliotekariens roll förändrats från att ha varit enbart litteratur- och sökexpert till att inriktas mot pedagogik och handledning.

Rapporten konstaterar att elevers eget arbete och informationssökning kommer att öka. I takt med detta måste biblioteket och bibliotekarien spela en väsentlig roll.

**Hanna Johansson, [Skolbib] någon som har tips på ...?: en rapport om skolbibli-
stan 2001–2007 (2007). Tillgänglig:**

**[http://www.overklagandenamnden.se/content/1/c6/01/22/02/141796_skolbiblista
n_rapport_07.pdf](http://www.overklagandenamnden.se/content/1/c6/01/22/02/141796_skolbiblista
n_rapport_07.pdf) [2010-02-18]**

Skolbiblistan är en e-postlista och ett diskussionsforum för skolbibliotekari-er och andra intresserade av skolbiblioteksfrågor. Listan hade år 2007 ungefär 1000 prenume-ranter som på olika sätt deltagit i diskussioner som rör skolbibliotek, informerat var-andra om pågående aktiviteter och utbytt erfarenheter.

Hanna Johanssons rapport om listans diskussionsämnen ger en bild av skolbiblioteka-riernas arbetssituation och praktiska verklighet, och är som sådan mycket intressant.

Organisatoriska och administrativa frågor återkommer med regelbundenhet. Det handlar bl.a. om hur man som ensam bibliotekarie på en skola skall lyckas prioritera tillgänglighet och generösa öppettider, men samtidigt hinna med administrativa upp-gifter och pedagogiskt arbete. Den ensamma arbetssituationen gör att några av pre-numeranterna uppger att listan i någon mån kan fylla en social funktion för de många skolbibliotekari-er som saknar kollegor på sin arbetsplats.

Författaren konstaterar att informationssökning under åren är ett återkommande tema och att det över tid har skett en förändring: bibliotekariernas kompetens i informa-tionssökning och källkritik har tydliggjorts och självförtroendet att förmedla den kun-skapen har ökat.

Litteraturförmedling är vidare en viktig del av skolbibliotekariernas arbete vilket av-speglas i omfattningen av frågor som rör boktips och referensfrågor. I takt med skolans förändringar under senare år har referensfrågorna visat på en större variation av källor och på ett mer temainriktat läsande i skolan.

Maud Hell, *Utveckla skolbiblioteket!: att starta och driva en bra verksamhet* (Lund, 2008)

I handbokens form pekar Maud Hell ut olika faktorer som bidrar till en god skolbiblioteksutveckling utifrån sina erfarenheter som mångårig skolbibliotekarie.

Innehållet är uppdelat i praktiska råd som rör lokaler, medier, informationsundervisning, läsfrämjande arbete och samarbetsformer. Framför allt samarbetet mellan lärare och bibliotekarie framhävs som viktigt för att skolbiblioteksverksamheten skall kunna bidra till elevers lärande. Här ges skolbibliotekarien stort eget ansvar att marknadsföra sig själv och sin verksamhet, att skapa sig en plattform i skolorganisationen genom nätverkande med biblioteksprogressiva lärare.

Det är, enligt Hell, viktigt att skolbibliotekarien blir en naturlig del av skolans personal. Detta illustreras genom exemplet Gunneboskolan i Lund där skolbibliotekarien och IKT-pedagogen arbetar i team och där samarbetet mellan skolans olika professioner är reglerat i handlingsplaner.

Boken avslutas med en genomgång av nationella projekt om skolbibliotek och lärande.

Helena Öberg & Anne Ljungdahl, *Framtidens skolbibliotek: den glada boken* (Lund, 2009)

Boken *Framtidens skolbibliotek* är ett resultat av ett skolbiblioteksprojekt i Västerås. Det är en idé- och inspirationsbok om skolbibliotekets nytta.

Författarna fastslår utifrån sina erfarenheter i Västerås att skolledaren har en central roll för att utveckla skolor med fungerande skolbibliotek. Rektorn är inte bara den person som avsätter medel och resurser till inköp och bemanning utan skapar också utrymme och tid för pedagogiska samtal om lärande mellan lärare och skolbibliotekarier.

Författarna menar att brist på tid och resurser för att skapa en god skolbiblioteksmiljö kan betraktas ur nya perspektiv. Det ena har fokus på skolbiblioteket som en ny samarbetspartner, vilket kan frigöra tid för läraren. Det andra perspektivet utgörs av frågan: Har vi råd att vara *utan* skolbibliotek om det bidrar till elevers lärande?

Skolbibliotekarien är en tillgång som behövs på samma sätt som ämneslärare i svenska och matematik. Elever behöver guider: hjälp att sovra och värdera information i ett alltmer informationsflödande samhälle, samt stimulans till goda läsupplevelser.

Jenny Hedman, Anna Lundh & Olof Sundin, "Att lära informationssökning för yrkeslivet: om bibliotekarier, lärare och sjuksköterskor", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 133-158

I kapitlet framställs hur nytexaminerade grundskollärare, högskolebibliotekarier och sjuksköterskor beskriver sina informationspraktiker i övergången mellan utbildning

och yrkesliv. Kapitlet bygger på tidigare studier om lärandet av informationssökning för dessa yrkesgrupper.⁷ För vår frågeställning är detta kapitel intressant, eftersom den behandlar bibliotekariers och lärares upplevelse av informationssökning. Detta kan i sin tur bidra till att forma informationspraktiker för elever. Visserligen studeras här högskolebibliotekarier, inte skolbibliotekarier. Å andra sidan befinner sig båda grupperna inom en utbildningskontext, och kan därför betraktas som jämförbara i detta sammanhang.

Resultaten visar att den yrkesmässiga informationssökningen skiljer sig från den som använts under studietiden. De blivande lärarna har främst lärt sig att söka och använda vetenskapliga texter för det egna studiearbetet, medan de är oförberedda på att ta ett didaktiskt ansvar för framtida elevers informationssökning. Detta är däremot bibliotekarierna både förberedda och inställda på som ett centralt inslag i sitt arbete. För bibliotekarierna har undervisningen i informationssökning främst varit inriktad mot biblioteksanvändaren.

Författarna menar inte att skillnaden mellan informationskompetens i utbildning och yrkesliv i sig är ett problem. Däremot är det problematiskt om *ett* sätt att söka information förmedlas och blir normativ, utan att ta hänsyn till informationssituationens kontext. Detta är utmaningen för lärare och bibliotekarier som arbetar med användarundervisning.

Elena Maceviciute, et al., *A Delphi study of research needs for Swedish libraries* (Borås, 2009). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/5069> [2010-03-13]

Vilken forskning behöver biblioteken är ämnet för denna rapport.⁸ På uppdrag av Svensk Biblioteksforening har Bibliotekshögskolan i Borås undersökt vilka forskningsområden som anses viktiga för bibliotekarier på länsbibliotek, folkbibliotek, forskningsbibliotek, specialbibliotek samt skolbibliotek. Rapporten är främst intressant för oss eftersom den visar vilken framtida forskning som efterfrågas av skolbibliotekarier.

Studien visar att högt prioriterade ämnen för skolbibliotekarier är bibliotekens förändrade roll i samhället, biblioteks betydelse för lärande och bibliotekarierna i undervisningsprocessen. Andra områden som identifieras som viktiga att studera är bl.a. effekter av läsundervisning, utveckling av informationskompetens, biblioteksintegrering

⁷ Här om se Anna Lundh & Olof Sundin, "Lärare och informationskompetens: från utbildningspraktik till yrkespraktik", *Dansk Biblioteksforskning*, 2006: 2(3), s. 5-14. Tillgänglig: <http://www2.db.dk/dbf/index.htm> [2010-01-27] – Anna Lundh, "Informationssökning och lärare: en studie av 4-9-lärare i övergången från utbildning till yrkespraktik" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2005). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1316> [2010-01-27].

⁸ Resultaten finns också sammanfattade i en populärvetenskaplig publikation: *På säker grund: en Delfundersökning om vilken biblioteksforskning som behövs* (Stockholm, 2009). Tillgänglig: http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Pa_saker_grund.pdf [2010-03-13].

och samarbete. Samtliga ämnen avspeglar den verksamhet som skolbibliotekarier befinner sig i, och har berörts i denna översikt.

Slutsatser av Delfistudien är att bibliotekarietåren behöver stöd i forskningen för att utveckla och förbättra sina respektive verksamheter. Men också att mötet mellan yrkesverksamma och forskare bidrar till att utveckla den biblioteks- och informationsvetenskapliga forskningen.

5. Internationell utblick

Carol Collier Kuhlthau, *Seeking meaning: a process approach to library and information services* (Westport, Conn., 2004)

Carol Kuhlthau är en internationellt välkänd biblioteksforskare inom områdena skolbibliotek och lärande, samt informationssökningsbeteende. Hennes studie från 1993 kom ut i en ny uppdaterad upplaga 2004 och är ofta citerad och använd som kurslitteratur i biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningar.

Kuhlthau undersöker i sin studie hur gymnasielever söker information inför skoluppgifter. Resultatet blev en modell i sex steg över informationssökningsprocessen – *Information Search Process*. Stadierna beskriver sökprocessen från presentationen av uppgiften, till dess eleven funnit tillräckligt med material för att slutföra arbetet. Inom detta tidsspänn redogör Kuhlthau för de tankar, känslor och handlingar som observerats hos eleverna. Studien visar att eleverna under sökprocessen upplever osäkerhet. Kuhlthau argumenterar därför för att skolbibliotekarien skall ha en aktiv roll i att stödja, handleda och hjälpa eleverna genom processen. Kuhlthau framhåller att samtalet, den kommunikativa aspekten, är viktig under alla faser i informationssökningsprocessen. I en annan modell presenteras de roller som bibliotekarien kan inta under arbetets gång: organisatör, föreläsare, undervisare, handledare och rådgivare.

Ross J. Todd & Carol C. Kuhlthau, ”Student Learning through Ohio School Libraries, Part 1: How effective School Libraries Help Students”, *School Libraries Worldwide*, 2005; 11(1), s. 63-88. Tillgänglig:

<http://www.skolbibliotek.se/pdf/ohio1.pdf> [2010-03-04]

De välkända biblioteksforskarna Ross Todd och Carol Kuhlthau vid Rutgers, the State University of New Jersey, genomförde 2002-2003 den s.k. ”Ohiostudien” – *Student Learning through Ohio School Libraries*. Artikeln ger en översikt av resultaten som fokuserar hur skolbibliotek inverkar på elevers lärande. Utifrån huvudfrågeställningen ställdes ett antal frågor till eleverna: Hur betydelsefullt är skolbiblioteket för dina studieresultat och ditt läsinträsse, för att hjälpa dig hitta och använda information?

Forskarna fann att skolbibliotek och skolbibliotekarier har stor betydelse för elevers lärande: dels som resurs för tryckta och elektroniska informationskällor, dels som informationsspecialister. Emellertid är skolbibliotekets styrka inte först och främst att tillgängliggöra olika källor. Todd och Kuhlthau poängterar att skolbibliotekariens roll som informationsspecialist värdesattes högt av eleverna. Skolbibliotekarien hjälper dem att bli bättre ”forskare”: att söka, analysera och värdera information, och att dra egna slutsatser. Många elever menar att det i förlängningen påverkar deras studieresultat positivt.

Studien visar att effektiv informationsundervisning, som bidrar till elevers lärande, utgår från en kontext: i elevers konkreta skoluppgifter. Allmän bibliotekskunskap eller

isolerade undervisningstillfällen i sökteknik och Internetkällor är mindre framgångsrika metoder.

Skolbibliotekets betydelse för fritidsläsningen graderas däremot lägre. Det betyder inte att det saknas läsfrämjande insatser, men att skolbibliotekets stöd i skolarbetet värdesätts högre än stöd och uppmuntran till elevers fritidsaktiviteter. Författarna avslutar: "When effective school libraries are in place, students do learn: 13 000 students cannot be wrong."

Ross J. Todd & Carol C. Kuhlthau, "Student Learning through Ohio School Libraries, Part 2: Faculty Perceptions of Effective School Libraries", *School Libraries Worldwide*, 2005: 11(1), s. 89-110. Tillgänglig:

<http://www.skolbibliotek.se/pdf/ohio2.pdf> [2010-03-04]

Den andra delen av artikeln som redogör för Ohiostudien utgår från hur rektorer och skolans pedagogiska personal uppfattar skolbibliotekets inverkan på elevers lärande. I likhet med eleverna anser rektorer, lärare och skolbibliotekarier att skolbiblioteket spelar en väsentlig roll för elevers kunskapsbyggande. En viktig faktor som identifieras är att skolbiblioteket ger tillgång till information som behövs för att eleverna skall kunna slutföra sina forskningsuppgifter. Lärarkåren uppger att eleverna har blivit bättre i sökteknik, på att formulera frågeställningar, välja källor och utforska idéer. Sammantaget visar de två delarna av Ohiostudien att effektiva skolbibliotek har ett varierat mediebestånd av tryckta samlingar och elektroniska resurser; skolbibliotekarier med en tydligt definierad och pedagogisk roll som informationsspecialister; skolbibliotekarier som ömsesidigt samarbetar och planerar med skolans övriga personal för att informationskompetens skall genomsyra undervisningen och hela skolans läroplan.

Carol Collier Kuhlthau, *Informationssökningsprocessen: en lärande process med lärare och bibliotekarie i samverkan med elevens informationskompetens i fokus* (Lund, 2006)

Carol Kuhlthaus *Teaching the library process* (1994) har översatts till svenska och innehållet har bearbetats för att passa svenska förhållanden. Metodboken utgörs av konkreta lektionsförslag och har elevers informationssökningsprocess som utgångspunkt. Boken är indelad efter de steg som Kuhlthau identifierat inom informationssökningsprocessen, från den initiala fasen att välja ett ämnesområde och formulera ett fokus till slutfasen att samla information och slutföra uppgiften. Processmodellen ger struktur till elever i det undersökande arbetssättet och förespråkar handledning och uppföljning av lärare och skolbibliotekarier.

Sin främsta förtjänst har boken som metodmaterial, en praktisk utveckling av informationssökningsprocessen som Kuhlthau utvecklade i *Seeking meaning: a process approach to library and information services*.

D.A. Williams & C. Wavell, *Information Literacy in the Classroom: Secondary School Teachers' Conceptions. Final report on research funded by Society for Educational Studies* (The Robert Gordon University, Aberdeen, 2006). Tillgänglig: <http://www4.rgu.ac.uk/files/ACF4DAA.pdf> [2010-01-22]

Dorothy A. Williams och Caroline Wavell, vid Robert Gordon University, har undersökt hur grundskollärare förstår och tolkar informationskompetens i jämförelse med bibliotekariers förståelse av begreppet.

Williams och Wavell fann att majoriteten av studiens lärare hade en vag uppfattning om vad informationskompetens innebär och liten tilltro till sin egen förmåga att lära eleverna detta. Informationskompetens uppfattades dessutom som ämnesövergripande, inte nödvändigtvis något som hörde till det egna undervisningsområdet. Skolbibliotekarier har däremot i många år hävdats att informationskompetens bör integreras i skolans verksamhet.

Författarna menar att skolbibliotekarier, i linje med tidigare forskning, kan fylla en viktig funktion för detta genom att dels tillgängliggöra resurser för elever och lärare, dels stödja lärarna genom att bidra med sin informationskompetens.

D.A. Williams & C. Wavell, *Untangling Spaghetti? The Complexity of Developing Information Literacy in Secondary School Students. Research funded by Scottish Executive Education Department* (The Robert Gordon University, Aberdeen, 2006). Tillgänglig: <http://www.rgu.ac.uk/ABS/research/page.cfm?pge=37291> [2010-01-22]

Williams och Wavell fortsätter att undersöka hur informationskompetens tolkas och förstås av lärare och bibliotekarier genom att studera hur de agerar i konkreta undervisningssituationer. De fann att lärare och bibliotekarier i hög grad fokuserade på att öva upp sökteknik hos eleverna, medan ämnet för arbetet kom i bakgrunden.

Författarna menar att det är problematiskt när eleverna får lära sig informationssökning som ett enskilt kunskapsmål, snarare än som ett medel att tillskansa sig kunskap för att problematisera den. Detta gör att eleverna har svårt att se kopplingen mellan att hitta informationen och den större utmaningen att göra ett urval, och att bearbeta och tillgodogöra sig informationen. I det läget är det lätt hänt att elever faller in i enkla "coping strategies" i genomförandet av skoluppgifter.

Författarnas bärande tes är därför att lärare och bibliotekarier måste skifta fokus från sökteknik till att hjälpa elever fokusera på frågeställningen.

Studien ansluter till svenska forskningsprojektet LÄSK som kommer till liknande slutsatser.

Carol C. Kuhlthau, Leslie K. Maniotes & Ann K. Caspari, *Guided inquiry: learning in the 21st century* (Westport, Conn., 2007)

I boken *Guided inquiry: learning in the 21st century* fortsätter Carol Kuhlthau m.fl. att framhålla den kommunikativa aspektens betydelse för att förändra skolans lärandemiljö.

jö. Responsen och handledningen – det sociala samspelet – till eleven genom arbetets gång är i själva verket en förutsättning för lärande.

Vägledad undersökning som författarna beskriver det är en processinriktad kunskapsutveckling där lärare, elev och bibliotekarie samarbetar i uppgiftens olika delar, slutprodukten är inte det primära.

Skolbibliotekarier har en särskilt viktig roll att fylla genom sin resurs- och forskarkompetens: att erbjuda högkvalitativa resurser, och kunskapen om hur dessa hittas, värderas och används.

Information behavior of the researcher of the future: A CIBER Briefing Paper (2008). Tillgänglig: <http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf> [2010-02-21]

Den brittiska rapporten *Information behaviour of the researcher of the future* redovisar en undersökning som fokuserar informationskompetens och informationsbeteende hos ungdomar som vuxit upp med datorer och Internet. Finns det skäl att tro att "Google-generationen" – tack vare sin förtrogenhet med ny informationsteknologi – är mer informationskompetent än andra? Studien visar att så inte är fallet.

Enligt forskarna är ungdomarna visserligen duktiga datoranvändare som i hög grad söker information på nätet, men inget tyder på att det av sig själv medför högre informationskompetens. I själva verket har den s.k. Google-generationen svårigheter att definiera sitt informationsbehov, att finna lämpliga sökstrategier och att värdera och granska källor kritiskt.

Rapporten argumenterar för att skolan och biblioteket måste ta ett tidigt ansvar för att lära morgondagens forskare och studenter detta. Resultaten samstämmer med forskning om informationssökning och lärande i den svenska skolan som har genomförts av bl.a. Louise Limberg.

6. Sammanfattning

Skolbibliotek och lärande

Översikten har ägnat stort utrymme åt det material som behandlat vad, och hur, elever lär sig genom att söka och använda information i skolbiblioteket. Forskningen om skolbibliotek domineras av detta område. Här framkommer perspektiv och frågeställningar på elevers informationssökning och lärande i skolbibliotek, samt hur detta samspelar med medieutbud, lärares kunskapssyn och samarbete med bibliotekarier.

Det undersökta materialet tecknar en bild av en svensk skola i förändring. Denna omställning har en teknisk och pedagogisk dimension. Den nya informations- och kommunikationstekniken ställer andra krav på hur lärandet och undervisningen planeras och organiseras. Datorer har blivit ett dominerande redskap för informationssökning. För många elever är informationssökning i själva verket per definition webbaserat. Detta får i sin tur konsekvenser för den källkritiska värderingen, särskilt i förhållande till nya sociala medier som bloggar och *Wikipedia*. Forskningsprojekt som bl.a. LÄSK, IDOL och EXAKT har visat att detta kräver nya kunskaper hos eleverna: dels digital kompetens, och dels informationskompetens. Att söka, värdera och sammanställa information utgör en komplex samling förmågor, vars komplexitet inte minskar med antalet källor och medier som används.

Samtidigt med den tekniska utvecklingen har undervisningen gått från lärarstyrd kate-derundervisning till ett elevcentrerat och undersökande arbetsätt, vilket förutsätter att eleverna använder många källor i sin informationssökning. Detta ställer nya krav på såväl elever och lärare som bibliotekarier. Därmed ökas behovet av välutrustade skolbibliotek samt informationskompetenta lärare och bibliotekarier.

Paradoxalt nog tycks ändå gapet mellan teori och praktik vara stort. Även om det undersökande arbetsättet har haft genomslag i måldokument och läroplaner finns en statisk kunskapssyn kvar. I praktiken domineras skolan fortfarande av en traditionell kunskapssyn, vilken kännetecknas av lärobokscentrering och att lära ut ”rätt svar”. Det finns således en ambivalens mellan å ena sidan det teoretiska uppmanandet till självständigt arbete och användning av flera källor, samt å andra sidan viljan till kontroll av den kunskap som skall förmedlas.

Samarbete och kunskapssyn

Inte sällan är samarbetet mellan läraren och bibliotekarien inriktat mot en förenklad förmedlingspedagogik, att förse eleven med rätt material. Informationssökning på webben omgärdas dessutom av en viss skepsis. Lärare och bibliotekarier misstror elevers förmåga till källkritik på nätet. Tidsaspekten är också en faktor. Det finns en oro för att elever inte lär sig tillräckligt med hänsyn till den tid som krävs för informations-sökning på nätet.

Skillnad mellan teori och praktik finns också i lärares och bibliotekariers informationsundervisning. Detta visar sig i att undervisningsinnehållet i många fall domineras av sökteknik i en given följd och att finna rätt urval källor. Samtidigt betonar målen för undervisningen – enligt vilka uppgiften bedöms – förmågan till källkritik och kvaliteten på sammanställningen av materialet. Detta innebär att processen och tekniken att söka information görs till lärandets objekt. Innehållet och användningen av information kommer i andra hand.

Hur elever uppfattar informationssökning är också en tematik i forskningen. Ett intressant och viktigt perspektiv som framkommer är att elever anpassar sig och förstår sin skoluppgift utifrån den informationspraktik som finns i skolan. Därför har lärares och bibliotekariers syn på informationssökning stor betydelse för hur elever i sin tur förstår och tolkar den. Elevers uppfattning om informationssökning är att hitta de "rätta" fakta i böcker och webbsidor som bäst besvarar frågeställningen. Fakta kopieras och omformuleras till ett slutresultat. Detta tillvägagångssätt formas tidigt i skolåren och skapar elever som oreflekterat memorerar fakta, istället för att öva upp den analytiska förmågan. Förhållandet är problematiskt, då kvaliteten på hur elever söker och använder information har ett nära samspel med kvaliteten på inlärningsresultatet. Såväl svenska som internationella studier visar att fokus i undervisningen därför bör flyttas från sökteknik till hur elever använder och förstår information.

Elevers lärande är således en fråga om lärares och bibliotekariers eget lärande och kunskapssyn. Kunskapsläget ger vid handen att lärare i många fall är osäkra på hur de skall handleda och hjälpa elever med informationssökningen. Lärarutbildningen ger redskap att forska akademiskt för de egna studierna, medan det saknas en didaktisk grund för att lära ut informationssökning till framtida elever. Bibliotekarier, å andra sidan, har i sin utbildning hela tiden förberetts för den informationssökning som utgår från användarens informationsbehov. Forskningen identifierar att ett professionellt samspel mellan dessa två grupper gagnar elevers kunskapsarbete. Läraren har ämneskompetensen, bibliotekariens informationskompetensen.

I verkligheten är dock inte samspelet självklart. Detta har visats i ett antal projekt där samarbetet och närmandet mellan dessa professioner har varit ett uttalat mål. I många fall begränsas användningen av skolbiblioteket och skolbibliotekariens kompetens p.g.a. osäkerhet i rollfördelning eller av traditionella föreställningar om varandras yrkeskunskap. Diffust definierade roller och brist på samarbete leder till en godtycklig informationsundervisning. Lärare vet inte vad som händer i skolbiblioteket, och bibliotekarien har ingen insyn i klassrumsarbetet. Detta torde vara en av anledningarna till att allmän biblioteksundervisning i informationssökning – utan förankring i konkreta skoluppgifter – fortgår på många håll, trots att forskning visar att denna typ av informationsundervisning är ineffektiv.

På många skolor reduceras skolbiblioteket till en service- och materialinstans. Forskningen visar att skolbibliotekens resurser i form av tryckta och elektroniska källor är viktiga för elevers lärande, men kvantitativa mått i form av bokbestånd bidrar inte av sig självt till skolbiblioteksutveckling. Den är istället beroende av att skolans personal

har en gemensam pedagogisk idé om skolbibliotekets funktion; en idé om hur lärare och skolbibliotekarier tillsammans kan medverka till elevers kunskapsprocesser. Detta är ett mer konstruktivt sätt att arbeta med skolbiblioteksutveckling än att börja vid de materiella förutsättningarna.

Här finns dessutom en politisk dimension som inte går att bortse från. Skolbiblioteken i Sverige har helt olika förutsättningar beroende av politiska beslut, skolans kultur och organisation, rektorns inställning och andra lokala omständigheter. Inte minst har detta visats i de lokala biblioteksutvecklingsprojekt som genomförts i Sverige under 2000-talet. Materialet har synliggjort att det i många fall inte finns en skolbibliotekarie att samarbeta med. Bibliotekarierna finns utanför skolan. Kontakten med bibliotekarier består av enstaka bokbussbesök eller av boklådor som plockats ihop av kommunens barnbibliotekarie. Skillnader i kvalitet mellan skolbibliotek är ett problem i en likvärdig skola. Detta kunde uppmärksammas mer ur ett barnkonventionsperspektiv.

Vad identifierar forskning och beprövad erfarenhet som grundläggande för elevers lärande i skolbibliotek? Några har redan nämnts: tillgång till ett varierat och rikt utbud av olika informationskällor, en förändrad fokus från sökteknik till informationsanvändning, professionellt samarbete mellan lärare och bibliotekarier kring elevernas skoluppgifter. Framför allt lärares och skolbibliotekariers betydelse som handledare i elevers informationssökningsprocess betonas.

Kuhlthau kallar lärare och skolbibliotekariers interaktion i elevers läroprocess för ”vägledad undersökning”. Skolbiblioteken bör således inte endast lära ut sökvägar, utan än mer handla och kommunicera med eleven genom hela arbetsprocessen. Forskningen visar nämligen att det är ett feltänk att ungdomar, som vuxit upp med den nya informationsteknologin, per automatik utvecklar informationskompetens. I själva verket har ”Google-generationen” svårigheter med både källkritik och sökstrategier.

Mediebestånd

Tillgång till skolbibliotek med ett varierat utbud av informationskällor har problematiserats i flera av studierna i denna översikt. I själva verket framkommer hos lärare och bibliotekarier en ensidig fokus på skönlitteratur och tryckta källor framför facklitteratur och Internetkällor. Framför allt gäller detta yngre barns kunskapsökande, där boken anses överlägsen i att utveckla elevers läsförmåga. Datorn upplevs som något av ett hot, både mot lärarens och skolbibliotekariens traditionella yrkesidentitet som läsinlärare och läsfrämjare.

Skönlitteraturen anses dessutom överlägsen facklitteraturen, vilket är anmärkningsvärt mot bakgrund av att läsförståelsen av facktexter har försämrats. En orsak till detta torde vara skönlitteraturens dominanta position i läsundervisningen och i skolbibliotekariernas ”bokprat”. Detta bidrar i sin tur till en begränsad syn på skolbibliotekets funktion som enbart läscentral och som en angelägenhet för svensklärare. Dessvärre begränsas därmed också elevers möjlighet att utveckla de lässtrategier och läskompetenser som behövs för att förstå fler genrer och medier.

Forskarna efterlyser därför genomslag för ett vidgat textbegrepp, där elevers förmåga att tolka och kritiskt förhålla sig till ljud och bild utvecklas, likaväl som text i traditionell mening.

Kulturrådets skolbiblioteksstatistik från 2008 ger en bild av mediebeståndet på Sveriges skolbibliotek. Den bekräftar bilden av att skolbiblioteken har ett större bestånd av skönlitteratur än facklitteratur och olika AV-medier. Facklitteraturens fördelning över ämnesområdena saknar dock statistik.

Förhållandet mellan tillgängligheten av facklitteratur och de kunskapsområden som använder skolbibliotek saknar klara samband. Det eventuella samspelet mellan tillgänglighet och användning är begränsat undersökt i forskningen.

Emellertid är bokutgivningen av faktaböcker, inom t.ex. estetiska områden, matematik och språk, underrepresenterade i förhållande till religion, idrott, djur och natur. Detta ger en indikation av hur bokbeståndet på skolbiblioteken kan se ut.

Mediebeståndet vid några av landets pedagogiska centraler bekräftar bilden av skönlitteraturens dominanta position över facklitteraturen. Statistik visar att den medietyp som toppar utlåningen till skolor är den tryckta boken – och framför allt den skönlitterära. Skolbibliotekscentralen i Göteborg hade under 2009 85 procent utlån på signummen *Hcf*, *Hcg*, *Hc-Hc,u* och *Hce-Hce,u*, men endast 15 procent utlån på facklitteratur. Mediatekets i Stockholm signumstatistik för 2009 visar dessutom att skönlitteratur för barn och ungdom dominerar utlånen. Den facklitteratur som utlånats mest finns inom områdena biografier, religion, historia, filosofi och psykologi.⁹

Skolbibliotek och kunskapsområden

En rapport från Skolverket visar att bildlärare och engelskalärare använder skolbiblioteket i mindre utsträckning än lärare i samhällskunskap. Sannolikt beror detta på att bildämnet i liten utsträckning är styrd av läromedel, medan förhållandet i t.ex. samhällskunskap är det motsatta. I bildämnet betonas det praktiska utförandet framför de teoretiska perspektiven, liksom i andra estetiska ämnen. Engelskalärare använder visserligen litteratur i större utsträckning, men företrädesvis endast en lärobok. Det är möjligt, rentav sannolikt, att detta i båda fallen inte uppmuntrar till användning av skolbibliotek.

Om skolbibliotekets bestånd appellerar till exempelvis samhällskunskap och svenska är förhållandena de motsatta i mer yrkesinriktade och praktiska ämnen. I ämnen med få teoretiska moment har skolbiblioteket liten betydelse. Det beror delvis på undervisningens innehåll och upplägg, delvis på skolbibliotekariers ensidiga fokus på samarbete med lärare inom kärnämnen. Det anses lättare att relatera till informationsbehovet inom svenskämnet än t.ex. fordonslevers informationsbehov.

⁹ "SBC utlån 2009" (statistik i Word-format sänd till förf. från Adam Nilsson, projektledare för Skolbibliotekscentralen Göteborg, 2010-02-24); "Signumstatistik" (statistik i PDF-format, sänd till förf. från Christer Holmqvist, Regionbibliotekarie, Mediateket, 2010-02-23).

Om förhållandet mellan de estetiska ämnena och användningen av skolbibliotek finns ingen forskning. Det är emellertid en rimlig slutsats att de liknar skolbibliotekens funktion för de praktiskt-yrkesinriktade ämnena. Kunskapsområdena fordon och dans kan tyckas diametralt olika, men båda har ett kunskapsinnehåll som fokuserar praktiska moment framför teoretiska.

Inom ramen för projektet med denna kunskapsöversikt kontaktades några lärarutbildningar med den estetiska inriktningen musik, dans och bild. Avsikten var att se i vilken utsträckning deras studenter möter skolbibliotek i undervisningen. Trots påminnelser inkom inga svar. Detta kan förvisso tolkas som att skolbibliotek har mycket liten betydelse för det estetiska området, även om en sådan slutsats är svår att dra.

Detta ger sammantaget skäl att anta att skolbibliotekets medieutbud och personal kan verka både begränsande och främjande för hur olika kunskapsområden använder sig av skolbiblioteket. Men också att ämnena har arbetsätt som i mycket olika grad uppmuntrar till biblioteksbesök, eller inte gör det alls. Detta innebär att det inom samma skola kan finnas stora skillnader i hur biblioteket används av olika lärare och ämnesområden.

Genomgående ses skolbibliotekets funktion främst ur två perspektiv: som pedagogisk resurs i informationssökning och det undersökande arbetssättet, samt som resurs för att främja elevers läsutveckling. Den förra är nog utforskad och problematiserad i svensk och internationell forskning under 2000-talet.

Det har under senare år producerats mycket pedagogisk forskning om elevers läsning och läsarbete i klassrummet. Skolbiblioteket ses mer eller mindre som en självklar förutsättning för läsarbetet, genom att garantera ett rikt och varierat bokbestånd av barn- och ungdomslitteratur. En annan aspekt som framkommer är att skolbibliotekarier har aktuell kunskap och kompetens om denna litteratur, vilket många lärare saknar. Detta är viktiga aspekter, eftersom forskningen visat att användning av flera och varierade källor påverkar kvaliteten på elevers lärande. Men om skolbibliotekets betydelse för elevers läsning stannar vid ett passivt förmedlande av resurser förminskas skolbibliotekets betydelse för elevers läsutveckling.

Det finns ett behov av att fördjupa förståelsen och kunskapen om skolbibliotekets läspedagogiska funktion. Vilken specifik kompetens tillför då skolbibliotekarier? Den biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningen har studenter med olika bakgrunder och inriktning av ämnesområden. Även om humaniora av tradition dominerar är det långt ifrån alla som läst kurser i svenska eller barn- och ungdomslitteratur. Litteraturpedagogisk kunskap kan alltså inte tas för given.

Frågan om litteraturpedagogisk kunskap kan vidgas ytterligare. Vem tar ansvar för användandet av, och tillgången till, digitala medier i dagens skola? Forskningen visar att den digitala utvecklingen, och betydelsen av sociala medier, kräver att läsningen ses ur nya perspektiv och med ett vidgat textbegrepp. Nya digitala medier kräver olika typer av lässtrategier och kompetenser. Medan skolan fortfarande betraktar det tryckta ordet – och framför allt skönlitteraturen – som basen i elevers kunskapsökande har

elever ett brett register av textvärldar som osynliggörs. Forskning visar att om elevers textvärldar och litterära repertoar – som sträcker sig utanför den kanoniserade skönlitteraturen – tillvaratas blir undervisningen meningsfullare för eleverna.

Avslutning

I många forskningsprojekt har ett mål i sig varit att knyta vetenskaplig teori och forskning närmare praktiken, genom samarbeten mellan högskola och yrkesverksamma. Att tillämpa forskningsresultat på den egna verksamheten är en metod som bör få genomslag och genomsyra all biblioteksverksamhet, lika självklart som sjukvården tillämpar evidensbaserad medicin. Det skulle innebära att den praktiska verksamheten formas och beslutas utifrån de bäst tillgängliga bevisen om elevers lärande och skolbibliotek. Således evidensbaserade skolbibliotek.

Men då finns också skäl att ifrågasätta våra egna metoder, strukturellt determinerade synsätt och utbildningar. Betydelsen av gott samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare har starkt betonats i det kommenterade materialet. Men många gånger är skolbibliotekarier och lärare osäkra på varandras kompetens. Bibliotekarien måste då marknadsföra och legitimera sin egen verksamhet.

Skolbibliotekarier befinner sig inom skolans värld och hamnar i makt- och legitimitetskrav på ett annat sätt än t.ex. folkbibliotekarier. Troligen är detta en problematik som känns igen inom andra biblioteksverksamheter med andra huvudmän, så som företagsbibliotek eller sjukhusbibliotek. Detta faller förvisso utanför ramarna för denna kunskapsöversikt, men belyser ändå de svårigheter som kan uppstå av att tillhöra en verksamhet utan att vara riktigt ”inne” i den.

För att erkänna och känna till varandras kompetens behöver vi mötas. Är detta ett närmande som bör ske redan i utbildningen? Biblioteks- och informationsvetenskap är en bred utbildning som ger studenter en grund att arbeta på många typer av bibliotek. Utbildningarna som finns i Borås, Uppsala, Lund, Umeå och Växjö erbjuder bl.a. pedagogiskt inriktade kurser. Flera högskolor och universitet har också kurser om skolbibliotek som riktar sig mot lärare och bibliotekarier, i Linköping, Visby, Malmö och Borås för att nämna några.

En unik och lovvärd satsning för framtiden är Uppsala universitets nya specialinriktning Biblioteks- och informationsvetenskap för lärare. Utbildningen innebär att lärarstudenter förutom en lärarexamen även får en masterexamen i biblioteks- och informationsvetenskap, och därmed kompetens både som lärare och bibliotekarie. Den kombinerade utbildningen har potential att möjliggöra det som forskningen identifierat som viktiga i skolutveckling: samarbete mellan skolbibliotekarier och lärare, och integrering av skolbiblioteket i undervisningen. Detta torde kunna bidra till att lärare utvecklar didaktiska metoder att lära elever söka, finna och använda information, något som studier visat brister i lärarutbildningen.

Om en utbildning av denna typ är framtidens kravbild vid anställningar av skolbibliotekarier återstår att se, men det är en intressant utveckling som bör utvärderas och studeras.

Käll- och litteraturförteckning

Kommenterade källor och litteratur

- Ahlström, Cecilia, Jagborn, Margareta & Bergdahl, Camilla , "Det borde vara skolans hjärta": en kvalitativ studie av lärares syn på skolbibliotekets roll i den pedagogiska verksamheten" (studentuppsats, sektionen för lärarvetenskap, Högskolan i Jönköping, 2007). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-678> [2010-03-05]
- Alexandersson, Mikael & Limberg, Louise, "Elevers 'forskning' via datorn: mantra, metod eller meningsfullt lärande?", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 85-107
- Alexandersson, Mikael & Limberg, Louise, *Textflytt och sökslump: informationssökning via skolbibliotek* (Stockholm, 2 rev. uppl. 2007). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1841> [2009-10-21]
- Barns läskompetens i Sverige och i världen: PIRLS 2001* (Stockholm, 2003). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1175> [2010-02-11]
- Berglund, Anders & Danielsson, Christian, "Bagaren och biblioteket: skolbibliotekets roll i undervisningen i karaktärsämnen på ett yrkesinriktat gymnasieprogram" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2007). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1322774&fileOid=1322775> [2010-03-05]
- Davidsson, Birgitta, et al., "Informationssökning som diskursiv och social praktik i de yngsta skolbarnens rum för lärande", *Human IT*, 2007: 9(2), s. 76-133. Tillgänglig: <http://www.hb.se/bhs/ith/2-9/bdllallt.pdf> [2009-12-07]
- Davidsson, Birgitta, Lundh, Anna & Limberg, Louise, "Yngre skolbarns informationssökning och pedagogers föreställningar om den goda barndomen", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 66-84
- Ewald, Anette, *Läskulturer: lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår* (diss., Lunds universitet, 2007) Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2043/4095> [2010-01-23]
- Flöö, Eva-Maria, Johansson, Monika & Limberg, Louise, "StilBib: erfarenheter av skolbiblioteksprojekt för språkutveckling" (Konferens Mötesplats inför framtiden, Borås 15-16 oktober 2008). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/4050> [2010-01-23]

- Gómez, Elsa, *Faktaboken som pedagogisk resurs* (Lund, 2008)
- Granér, Daniel, "Skolbiblioteket – en resurs för vad?: en studie av historielärares användning av skolbibliotek" (studentuppsats, estetisk-filosofiska fakulteten, Karlstads universitet, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-535> [2010-01-18]
- Gunvik Grönbladh, Ingegerd, *"Det bästa skolbiblioteket som tänkas kan": om informationsvanor och förändrade gränser i Projekt lärcentra* (Uppsala, 2004)
- Hanell, Elisabet & Johansson, Margareta, "Informationskompetens i praktiken: en fallstudie av informationskompetens och lärande hos en grupp fordonselever" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317925&fileId=1317926> [2010-03-05]
- Hasselrot, Titti & Sundin Beck, Ulla, *Viljan att lära: om lärandets drivkrafter och skolbibliotekets möjligheter* (Lund, 2002)
- Hedman, Jenny, Lundh, Anna & Sundin, Olof, "Att lära informationssökning för yrkeslivet: om bibliotekarier, lärare och sjuksköterskor", i *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*, red.: Jenny Hedman & Anna Lundh (Stockholm, 2009), s. 133-158
- Hell, Maud, *Utveckla skolbiblioteket!: att starta och driva en bra verksamhet* (Lund, 2008)
- Information behavior of the researcher of the future: A CIBER Briefing Paper* (2008). Tillgänglig: <http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf> [2010-02-21]
- Ingemansson, Mary, *Skönlitterär läsning och historiemedvetande hos barn i mellanåld-rarna* (lic. avh., Växjö universitet, 2007). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-1224> [2010-01-23]
- Johansson, Hanna, *[Skolbib] någon som har tips på ...?: en rapport om skolbiblistan 2001-2007* (2007). Tillgänglig: http://www.overklagandenamnden.se/content/1/c6/01/22/02/141796_skolbiblistan_rapport_07.pdf [2010-02-18]
- Johansson, Monika & Thunberg Johansson, Lisa, "Barns läsning av facktexter: en studie av skolbibliotekariers och pedagogers syn på barns läsning och förståelse av facktexter" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2005). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1332/1/05-49.pdf> [2009-12-07]
- Jönsson, Karin, *Litteraturarbetets möjligheter: en studie av barns läsning i årskurs F-3* (diss., Lunds universitet, 2007). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2043/4089> [2010-01-18]

- Kuhlthau, Carol C., Maniotes, Leslie K. & Caspari, Ann K., *Guided inquiry: learning in the 21st century* (Westport, Conn., 2007)
- Kuhlthau, Carol Collier, *Informationssökningsprocessen: en lärande process med lärare och bibliotekarie i samverkan med elevens informationskompetens i fokus* (Lund, 2006)
- Kuhlthau, Carol Collier, *Seeking meaning: a process approach to library and information services* (Westport, Conn., 2004)
- LekaSpråkaLära: en mötesplats för förskola och bibliotek 2001-2004* (2003). Tillgänglig: http://www.lansbiblioteket.se/projekt/lekasprakalara_lagesbeskrivning_2001_2004.pdf [2010-02-17]
- LekaSpråkaLära: lärande lek om språk i förskola och bibliotek* (Stockholm, 2004). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1880> [2010-02-17]
- Limberg, Louise & Folkesson, Lena, *Undervisning i informationssökning: slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)* (Borås, 2006). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2400/1/Limberg.pdf> [2009-10-21]
- Limberg, Louise, Hultgren, Frances & Jarneving, Bo, *Informationssökning och lärande: en forskningsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=935> [2009-12-07]
- Limberg, Louise, *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1027> [2010-02-18]
- Lindgren, Monica, *Att skapa ordning för det estetiska i skolan: diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare* (diss., Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/16773> [2010-01-18]
- Livsviktigt: prisbelönta skolbibliotekarier & skolbibliotek i centrum* (Stockholm, 2004)
- Lundh, Anna & Limberg, Louise, "Information practices in elementary school", *Libri: International Journal of Libraries and Information Services*, 2008: 58(2), s. 92-101
- Lundh, Anna & Sundin, Olof, "Lärare och informationskompetens: från utbildningspraktik till yrkespraktik", *Dansk Biblioteksforskning*, 2006: 2(3), s. 5-14. Tillgänglig: <http://www2.db.dk/dbf/index.htm> [2010-01-27]
- Lundh, Anna, "Informationssökning och lärare: en studie av 4-9-lärare i övergången från utbildning till yrkespraktik" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2005). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1316> [2010-01-27]
- Läromedlens roll i undervisningen: grundskollärares val, användning och bedömning av läromedel i bild, engelska och samhällskunskap* (Stockholm, 2006). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1640> [2009-12-07]

Läsfrämjande – förnyelse behövs!: en rapport från Svensk Biblioteksforening med förslag till nya former för statligt stöd till inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken samt till läsfrämjande insatser för barn och vuxna: förutsättningar, problem, utmaningar (2007). Tillgänglig:

http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/Lasframjande_2008.pdf [2010-02-28]

Maceviciute, Elena, et al., *A Delphi study of research needs for Swedish libraries* (Borås, 2009). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/5069> [2010-03-13]

Mauritzson, Sara & Wijk, Sara, "Att få upp ögonen för faktaboksfrågan: en kartläggning av bibliotekariers förmedling av faktaböcker på bokprat" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317869&fileId=1317870> [2010-01-18]

Modig och stark – eller ligga lågt: skönlitteratur och genus i skola och förskola, red.: Lena Kåreland (Stockholm, 2005)

Nielsen, Maria & Olofsson, Maria, " ... alltså vad menar du egentligen med informationssökning? ... : en undersökning av lärarstudenters utbildning i informationssökning och skolbibliotek" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2002). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/870> [2010-01-14]

Nilsson, Monica, *Informationsfärdighet i praktiken: skolbibliotekarie och lärare i samverkan* (Lund, 2007)

Nilsson, Petra, "Grundskollärares informationsbehov och informationsförsörjning: en intervjuundersökning ur ett rollperspektiv" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2003). Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2320/1012> [2010-01-27]

Olin-Scheller, Christina, *Mellan Dante och Big Brother: en studie om gymnasieelevers textvärldar* (diss., Karlstads universitet, 2006). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-474> [2010-03-02]

PIRLS 2006: läsförmågan hos elever i årskurs 4: i Sverige och i världen (Stockholm, 2007). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1756> [2010-02-07]

På olika sätt: om skolbibliotek i biblioteksplaner, red.: Annelie Börjesson (Borås, 2006). Tillgänglig:

http://www.bibl.vgregion.se/upload/Regionbibliotek/Framsteget/framsteget_16.pdf [2010-02-28]

Redovisning av Språkrum: uppdrag till Statens skolverk och Myndigheten för skolutveckling (2003). Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/22/06/SKOLUTV3.pdf> [2010-02-16]

Redovisning av uppdrag till Myndigheten för skolutveckling att utveckla skolbiblioteken och deras pedagogiska roll (2007). Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/22/01/skolbiblioteksrapport.pdf> [2010-02-16]

Roswall, Åsa & Westerberg, Charlotta, "Barn läser faktaböcker: en studie om hur några barn använder och uppfattar faktaboken" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig:

<http://bada.hb.se/bitstream/2320/1465/1/06-50.pdf> [2009-12-07]

"SBC utlån 2009" (statistik i Word-format sänd till förf. från Adam Nilsson, projektledare för Skolbibliotekscentralen Göteborg, 2010-02-24)

"Signumstatistik" (statistik i PDF-format, sänd till förf. från Christer Holmqvist, Regionbibliotekarie, Mediateket i Stockholm, 2010-02-23)

Skolbibliotek 2008 (Stockholm, 2009). Tillgänglig:

http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2009/skolbiblioteken_2008.pdf [2010-02-18]

Skolbiblioteken: en underutnyttjad och underprioriterad resurs (2007). Tillgänglig:

<http://www.biblioteksforeningen.org/organisation/dokument/pdf/SkolbibliotekRapport.pdf> [2010-02-11]

Skolverkets lägesbedömning 2006: förskola, skola och vuxenutbildning (Stockholm, 2006). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1641> [2009-12-07]

Spelar skolbibliotek en roll?: en presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek, red.: Kerstin Rydbeck (Uppsala, 2009). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-105504> [2010-01-23]

Stribe, Birgitta, *Skolbibliotek: en pedagogisk resurs i undervisningen* (Lund, 2007)

Sundin, Olof & Francke, Helena, "In search of credibility: Pupils' information practices in learning environments". *Information Research*, 2009: 14(4). Tillgänglig:

<http://InformationR.net/ir/14-4/paper418.html> [2009-12-07]

Sök för att lära: om lärande, informationssökning och bibliotek, red.: Margaretha Ullström (Lund, 2004)

”SökaSpråkaLära – lärgångar för lärares och gymnasiebibliotekariers kompetensutveckling kring informationshantering och lärande” (rapport i Word-format sänd till förf. från Bibi Eriksson, projektledare för SökaSpråkaLära, Malmö högskola 2009-09-08)

Tid för lärande: rapport från Helvetesgapet, ett utvecklingsprojekt i Språkrum (Stockholm, 2003). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1900> [2010-01-12]

Todd, Ross J. & Kuhlthau, Carol C., ”Student Learning through Ohio School Libraries, Part 1: How effective School Libraries Help Students”, *School Libraries Worldwide*, 2005: 11(1), s. 63-88. Tillgänglig: <http://www.skolbibliotek.se/pdf/ohio1.pdf> [2010-03-04]

Todd, Ross J. & Kuhlthau, Carol C., ”Student Learning through Ohio School Libraries, Part 2: Faculty Perceptions of Effective School Libraries”, *School Libraries Worldwide*, 2005: 11(1), s. 89-110. Tillgänglig: <http://www.skolbibliotek.se/pdf/ohio2.pdf> [2010-03-04]

Tyrén, Lena, *Pedagogen, datorn och elevers informationssökning: perspektiv på IKT-användning i yngre skolbarns klassrum* (institutionen för pedagogik, Högskolan i Borås, 2007). Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/2269> [2010-01-18]

Vad händer med läsningen?: en kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige 1995-2007 (Stockholm, 2007). Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1757> [2010-01-18]

Williams, D.A. & Wavell, C., *Information Literacy in the Classroom: Secondary School Teachers' Conceptions. Final report on research funded by Society for Educational Studies* (The Robert Gordon University, Aberdeen, 2006). Tillgänglig: <http://www4.rgu.ac.uk/files/ACF4DAA.pdf> [2010-01-22]

Williams, D.A. & Wavell, C., *Untangling Spaghetti? The Complexity of Developing Information Literacy in Secondary School Students. Research funded by Scottish Executive Education Department* (The Robert Gordon University, Aberdeen, 2006). Tillgänglig: <http://www.rgu.ac.uk/ABS/research/page.cfm?pge=37291> [2010-01-22]

Öberg, Helena & Ljungdahl, Anne, *Framtidens skolbibliotek: den glada boken* (Lund, 2009)

Ögland, Malin, *Skolans bibliotek: om att utveckla samarbetet mellan skolbibliotek och arbetslag* (Stockholm, 2002). Tillgänglig: http://www.kulturradet.se/upload/kr/publikationer/2001/Skolans_bibl.pdf [2010-02-11]

Universitetsuppsatser

Andersson, Ida, "Biblioteksläraren": en studie i hur samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarie påverkar elevernas informationssökning" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2006). Tillgänglig:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101744> [2010-03-05]

Andersson, Kajsa & Dunsäter, Torleif, "Skolbibliotek och undervisning: en studie om lärare och skolans bibliotekariers uppfattningar om skolbibliotekets roll i undervisningen" (studentuppsats, institutionen för omvårdnad, hälsa och kultur, Högskolan Väst, 2009). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-1603> [2010-03-05]

Andersson, Lisa & Lövgren, Anna, "Det är dit man går om man skall söka information: skolbibliotekets roll i gymnasieelevers informationssökning" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1458> [2010-03-05]

Andersson, Maja & Persson, Kerstin, "Hur upplever gymnasieelever sin informations-sökning?: en studie på en skola utan tillgång till skolbibliotek" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2320/1477> [2010-03-05]

Angelin, Camilla & Bjur, Louise, "Sökstilar och känslor: en studie om informationssökningsprocessen i skolan" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2007). Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2320/2596> [2010-03-05]

Aronsson, Annette, "Vad vill vi med vårt skolbibliotek?: en undersökning av attityder till skolbiblioteket bland skolledare och lärare" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2004). Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2320/1148> [2010-03-05]

Bengtsson, Daniel, "Informationssökning och vidareutveckling: gymnasielärares informationsbeteende i yrkespraktiken" (kandidatuppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2008). Tillgänglig:

<http://hdl.handle.net/2320/3872> [2010-03-05]

Björkman, Ulrika & Harrtoft, Magdalena, "Flerspråkighet och lässtimulans: hur den språkliga sammansättningen hos elevunderlaget påverkar skolbibliotekariens arbete med lässtimulering" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2007). Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1321815&fileId=1321816> [2010-03-05]

- Buss, Elisabeth, ”Man kan använda det till vad som helst’: skolbiblioteket – det porösa rummet” (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2005). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101736> [2010-03-05]
- Cassel, Caroline West & Knochenhauer, Ann-Charlotte, ”Läsningens goda kretslopp: en studie av hemmets, skolans och skolbibliotekets betydelse för barns läsning” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1468> [2010-03-05]
- Einstein, Golda & Järvung, Kristin, ”Lekstuga eller arbetsplats?: en studie om betydelsen av skolbibliotek för ungdomar i år 9” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1704> [2010-03-05]
- Elming, Anna, ”Den fysiska läsmiljön i skolbibliotek” (studentuppsats, enheten för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hkr:diva-4082> [2010-03-05]
- Friberg, Christina, ”Handledning i informationsfärdigheter för vårdämnena på gymnasiet” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2002). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1613> [2010-03-05]
- Fröjmark, Elin & Knutsson, Sally, ”Faktorer för framgång : en studie av grundskolebibliotek och hur de kan integreras i undervisningen” (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2005). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1332052&fileId=1332053> [2010-03-05]
- Giertz, Madeleine, ”Elevens läsvanor: en undersökning om skolbibliotekens betydelse för grundskoleelevers läsvanor” (studentuppsats, institutionen för humaniora, Växjö universitet, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-791> [2010-03-05]
- Hammenskog, Petra & Kristjansdottir, Vilborg, ”Skilda världar’ : skolbibliotekariers undervisning i informationssökning i gymnasieskolan” (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317897&fileId=1317898> [2010-03-05]
- Haqvinsson, Catharina & Kristersson, Camilla, ”Bibliotekariers pedagogiska roll: om konsten att lära andra att söka och använda information” (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2003). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/993> [2010-03-05]

- Harriman, Maud, "Vattenhål för kunskapstörstande elever?: om gymnasiebibliotek i förändring" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2000). Tillgänglig:
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1333975&fileId=1333976> [2010-03-05]
- Hartwig, Madelene, "Skola och bibliotek – en samhörighet?: en undersökning av skolbiblioteksverksamheten i Växjö kommun" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2007). Tillgänglig:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101817> [2010-03-05]
- Henning, Jenny & Jonsson, Linda, "Biblioteksresurser och måluppfyllelse: en lokal undersökning av skolbibliotekens relation till grundskolans måluppfyllelse i Norrtälje kommun" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2007). Tillgänglig:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101822> [2010-03-05]
- Holmér, Lina & Ingvarsson, Kerstin, "Pedagogik och didaktik i skolbiblioteket?: en studie av undervisning i informationssökning i grundskolans år 7-9 gällande innehåll, mål och metoder" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2007). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/2508> [2010-03-05]
- Holmström, Charlotte & Åström, Maria, "Gymnasieskolan i förändring: hur väl anpassade är skolbiblioteken?" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2006). Tillgänglig:
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1327035&fileId=1327036> [2010-03-05]
- Isaksson, Tina & Johansson, Monica, "Hur spänns varpen till barnens språkväv?: en studie i hur förskolans pedagoger och barn använder dess böcker" (C-uppsats, institutionen för utbildningsvetenskap, Luleå tekniska universitet, 2007). Tillgänglig:
<http://epubl.ltu.se/1652-5299/2007/031> [2010-01-18]
- Johansson, Henrik & Stiel, Johan, "Kognitiv auktoritet och Wikipedia: en analys av gymnasieelevers källkritiska granskning av Wikipedia" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2008). Tillgänglig:
<http://hdl.handle.net/2320/3865> [2010-03-05]
- Johansson, Maria & Robertson, Maria, "Barn möter information och media: en fallstudie om det pedagogiska arbetet på ett högstadium rörande kritiskt förhållningssätt och helhetsperspektiv gentemot information och media" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig:
<http://hdl.handle.net/2320/1504> [2010-03-05]

- Karlsson, Julia & Nygren, Lisa, "Vision och verklighet: en fallstudie av hur biblioteket på Linnéskolan i Älmhult arbetar för att hjälpa eleverna nå upp till aktuella lärandemål" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2009). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/5061> [2010-03-05]
- Karlsson, Petra & Roxling, Tuija, "Gör skolbibliotekarien någon skillnad?: en studie av skolbibliotekariens betydelse för unga elevers läs- och språkutveckling" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2007). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/2044> [2010-03-05]
- Kittel, Lina, "Svensklärares läromedelsval" (studentuppsats, humanvetenskapliga institutionen, Högskolan i Kalmar, 2008). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hik:diva-583> [2010-03-05]
- Kristensson, Charlott & Nilsson, Petra, "Nyckeln till läslustporten: en studie om lärares tankar och arbete kring elevers läslust" (studentuppsats, enheten för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hkr:diva-4022> [2010-03-05]
- Larm, Christina, "Funktioner och roller i skolbiblioteket: en studie av två F-6-skolor i Växjö" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1694> [2010-03-05]
- Larsdotter, Julia, "Friskolor och skolbibliotek: en undersökning av gymnasiefriskolors skolbibliotek och deras samarbete med folkbibliotek i Uppsala kommun" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2008). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101868> [2010-03-05]
- Larsson, Annika & Bowman Lindell, Jenny, "Om vägen till ett bättre bestånd vid ett skolbibliotek: en aktionsforskningsansats" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2008). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/4629> [2010-03-05]
- Larsson, Kristian & Norda, Anna, "Wiki på skolbibliotek: en fallstudie om användningen av wiki som stöd i informationssökningsundervisningen" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2009). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/5076> [2010-03-05]
- Lavikainen, Taina, "Rum för frågor: referensarbete i skolbiblioteket" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101746> [2010-03-05]
- Lundtofte, Jacob & Withycombe, Annika, "Källsortering på nätet: om att vara källkritisk till Internet ur 9 gymnasieelevers perspektiv" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2008). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1317209&fileId=1317210> [2010-03-05]

- Löfkvist, Jenny, "Gymnasiebibliotekarien – informationsspecialist och pedagog: om gymnasiebibliotekariens yrkesroll och dess angränsningar till lärarrollen" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2000). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1631> [2010-03-05]
- Melin, Daniella, "Skolbiblioteket på friskolorna: en studie av friskolorna i Lunds kommun med fokus på de verksamhetsansvarigas inställning" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2002). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/916> [2010-03-05]
- Molin, Karl-Johan, "Uppskattat och underutnyttjat': en undersökning av skolledares, lärares och bibliotekariers användning av skolbibliotek på några svenska gymnasieskolor" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2003). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101619> [2010-03-05]
- Molinder, Malin & Rodman, Lena, "Lärare och skolbibliotekarie ett udda par som bör dra jämnt: en studie i samarbete på en högstadieskola" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1440> [2010-03-05]
- Nilsson, Eva & Önner, Mirjam, "Gymnasiebibliotekarier och skönlitteratur: en studie av gymnasiebibliotekariers uppfattningar om arbetet med förmedling av skönlitteratur på gymnasieskolan" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2006). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1444> [2010-03-05]
- Nyberg, Christina, "Då folkbiblioteket blev skolbibliotek: undersökning av skolledarens åsikter och inställningar till skolbibliotek på fyra fristående grundskolor i Uppsala kommun" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2008). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101892> [2010-03-05]
- Persson Fristedt, Ninita, "Informationskompetens – modeord eller essentiell del av ett nytt bildningsbegrepp?: om informationskompetens och grundskoleutbildning" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2003). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1333939&fileId=1333940> [2010-03-05]
- Petersson, Daniel, "Internet kommer att bli det nya biblioteket': en studie över gymnasieelevers uppfattningar om skolbibliotek, informationshantering och sökstrategier" (studentuppsats, humanvetenskapliga institutionen, Högskolan i Kalmar, 2008). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hik:diva-138> [2010-03-05]
- Pettersson, Maria & Wikell, Lina, "Att läsa eller icke läsa?: en studie om gymnasieelevers uppfattningar av gymnasiebibliotekariens pedagogiska arbete med skönlitteratur" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2008). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/4065> [2010-03-05]

- Rapp, Roselill, "Är skolbiblioteket viktigt?: en undersökning bland elever, lärare, skolbibliotekarie och skolläda om deras attityder, behov och förbättringsförslag på en utvald 7-9 skola i Bergslagen" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2002). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/922> [2010-03-05]
- Rosenblom, Birgitta, "Spelar skolbiblioteket någon roll?: hur elever från grundskolans år 9 söker, finner och väljer ut information till egna fördjupningsarbeten" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2007). Tillgänglig: <http://www.abm.uu.se/publikationer/2/2007/358.pdf> [2010-03-05]
- Sandström, Johanna & Svensson, Carola, "Det skall vara brett!: pedagogers tankar om hur man kan använda skönlitteratur för att utmana goda läsare" (studentuppsats, enheten för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad, 2006). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hkr:diva-3832> [2010-03-05]
- Schön, Kristina, "Kan läslust bygga demokrati? en undersökning av huruvida ett läsfrämjandeprojekt i Tensta hade en positiv effekt på elevernas språkutveckling" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2007). Tillgänglig: <http://www.abm.uu.se/publikationer/2/2007/362.pdf> [2010-03-05]
- Sjöberg, Paulina & Ejiöfor, Emma, "Skolbibliotekarien: Image Profil Identitet" (magisteruppsats, avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds universitet, 2007). Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1324526&fileId=1324527> [2010-03-05]
- Sjökvist, Anna-Karin, "Rektorn och skolbiblioteket: uppfattningar om skolbiblioteket" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2004). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1054> [2010-03-05]
- Skyggeson, Anneli & Åberg, Kajsa, "Skolbiblioteksmodeller: en studie i två kommuners sätt att organisera skolbiblioteksverksamhet" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2008). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/3924> [2010-03-05]
- Sundstedt, Helena & Wärnlund, Maj-Len, "Kommunikation och samarbete: en studie av bibliotekariers och lärares förhållningssätt gentemot varandra gällande samarbete" (magisteruppsats, institutionen biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås, 2000). Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1673> [2010-03-05]
- Thorsell, Johanna, "Raketen: skolbibliotekarie, elev och lärare i samverkan för ökad informationskompetens" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2008). Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-101867> [2010-03-05]

Westerback, Helena, "Skolbibliotekets integrering i gymnasieskolan: en undersökning med fokus på elevernas perspektiv" (magisteruppsats, institutionen för ABM, Uppsala universitet, 2006). Tillgänglig: <http://www.abm.uu.se/publikationer/2/2006/294.pdf>
[2010-03-05]

Bilaga

Frågor om skolbibliotek och lärarutbildning med konstnärlig inriktning

Hej!

På uppdrag av Nationella skolbiblioteksgruppen sammanställer jag en kunskapsöversikt om elevers kunskapsarbete i skolbiblioteken. Vi är bl.a. intresserade av hur konstnärliga ämnen relaterar till skolbibliotek och hur skolbiblioteket berörs i lärarutbildningar med sådan inriktning. Arbetet kommer att ligga till grund för en forskningsansökan om skolbibliotek och elevers kunskapsarbete.

Därför vore det till stor hjälp om Du har möjlighet att svara på fem frågor om skolbibliotek utifrån ert lärarprogram. Jag bifogar frågorna nedan och är mycket tacksam för Ditt svar. Maila mig gärna för vidare beskrivning av kunskapsöversikten eller andra frågor.

Med vänliga hälsningar

Jenny Henning Ingmarsson
www.skolbiblioteksgruppen.se

Frågor om skolbibliotek och lärarutbildning med konstnärlig inriktning

1. Hur möter lärarstudenterna skolbiblioteket som resurs i undervisningen?
2. Hur möter lärarstudenterna skolbiblioteket som resurs i den verksamhetsförlagda utbildningen?
3. Har ni någon uppfattning om hur de utexaminerade studenterna från er utbildning använder sig av skolbiblioteket i sin undervisning?
4. Har ni någon uppfattning om hur de utexaminerade studenterna från er utbildning samarbetar med skolbibliotekarien?
5. Har skolbibliotek betydelse för ert område?

NSG – Nationella skolbiblioteksgruppen – är ett unikt nationellt nätverk med särskilt fokus på relationen skolbibliotek och skola.

NSG anser att högkvalitativa skolbibliotek bör motsvara

– en skolas pedagogiska centrum med tillgång till välutbildad personal, litteratur, media i en mängd format och IT, läx- och studiehjälp, mediatek mm.

– ett ämnesdidaktiskt centrum

Ett bra skolbibliotek representerar en naturlig miljö för lärande och bildning inom en skolas alla ämnesområden och kan vara länken för många lärare till regelbunden kontakt med forskning och forskningsresultat.

I NSG ingår följande organisationer: Bibliotek i folkhögskola och folkbildning, DIK-förbundet, Författarcentrum, Föreningen Svenska Läromedel, Föreningen Sveriges Länsbibliotekarier, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Skolverket, Skolbiblioteks-föreningarna, Svenska Barnboksakademin, Statens Kulturråd, Sveriges Skolledarförbund, Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet, Svensk Biblioteksforening, Sveriges Författarförbund, Sveriges kommuner och landsting(vakant), Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, UR- Utbildningsradion.

Läs mer om NSG på www.skolbiblioteksgruppen.se

Kontakt: Madeleine Hjort, m.hjort@telia.com

Kontaktinformation till alla medlemsorganisationerna finns på organisationens hemsida.